

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ KLİNİK PSİKOLOJİ

ANABİLİM DALI

**Evcil Hayvan Sahibi Bireylerde Bağlanma ve Mizaç-Karakter
İncelemesi**

Merve Şahin

DANIŞMAN: Prof.Dr. Hüsnü Erkmen

İSTANBUL-2016

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ KLİNİK PSİKOLOJİ
ANABİLİM DALI

Evcil Hayvan Sahibi Bireylerde Bağlanma ve Mizaç-Karakter
İncelemesi

Merve Şahin

144102023

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Prof.Dr. Hüsnü Erkmen

İSTANBUL-2016

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 144102023
Öğrenci Adı Soyadı	: Merve Şahin
Anabilim Dalı	: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı
Tez Danışmanı	: Prof.Dr. Hüsnü Erkmen
Tezin Başlığı	: EVCİL HAYVAN SAHİBİ BİREYLERDE BAĞLANMA VE MİZAÇ-KARAKTER İNCELENMESİ

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	: 27.01.2017	Saati	: 17:30
Öğrenci Savunmaya	: ☒ GELDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUGU			
☒ Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez KABUL edilmiştir.			
☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ için ay EK SÜRE verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)			
☐ Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin REDDEDİLMESİ kararı alınmıştır.			
Savunmada Tezin Başlığı	: ☒ Değişmedi.	☐ Değişti.	
Tezin Yeni Başlığı	:		
Öğrenci Savunmaya	: ☐ GELMEDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
☐ OY BİRLİĞİ ile REDDEDİLMİŞTİR.			

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	Prof.Dr. Hüsnü Erkmen	
Danışman Üye	Yrd.Doç.Dr. Alper Evrensel	
Üye	Yrd.Doç.Dr. Samuray Özdemir	
Üye		
Üye		

(Tüm durumlarda jüri üyelerinin tez değerlendirme raporları (form YL-13) gerekir.)

Tarih : 27 / 01 / 2017

Sayı No :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen ve Anabilim Dalımız Yüksek Lisans Programı öğrencisinin Tez Savunma Sınav Tutanağı ve eklerinin Enstitü Yönetim Kurulunda görüşülmesi hususunda bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

.....
Anabilim Dalı Başkanı

Not : Bu forma orijinal raporlar (bir nüsha) eklenecektir.

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Evcil Hayvan Sahibi Bireylerde Bağlanma Stilleri ve Mizaç-Karakter İncelemesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih/....../.....

Merve Şahin

(Şahin, Merve, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans, İstanbul, 2016)

Evcil Hayvan Sahibi Bireylerde Bağlanma ve Mizaç-Karakter İncelemesi

ÖZET

İnsan yaşayan bir canlı olarak bağlanmaya ihtiyaç duyar. Bu fiziksel, ruhsal ve sosyal iyilik halini sürdürebilmek için gereklidir. Bu bağlanma objelere ve canlı varlıklara bağlanma şeklinde kendisini göstermektedir. Yalnızlaştığımızı düşündüğümüz dünya da evcil hayvan sahibi olmak insanların başvurduğu bağlanma olarak kendisini göstermektedir. Değişen dünya düzenleriyle birlikte hayvanlar geçmiş zamanlarda korunma, beslenme ve taşıma amaçlı kullanılırken günümüzde ise insanların yaşamlarında “evin bir ferdi olmak”, “dost-arkadaş olmak ” olarak yerini değiştirmiştir. Aynı zamanda hayvanlar statü belirtisi gösteren olarak hayatımızda önemli bir yere sahip olmuşlardır. Evcil hayvanların hayatımızdaki yeri gün geçtikçe artmaktadır. Dolayısıyla hayvanlara bağlanma incelenmesi gereken bir durum olmuştur. Canlılara duyulan saygı ve hayvan hakları bu tutumlarla birlikte artış göstermiştir. Bu durum aynı zamanda bireylerin yalnızlık dereceleri üzerinde de anlamlı bir ilişkinin var olduğunu belirtmektedir.

Çalışma Gaziantep ilinde randomize yöntemle seçilmiş olan 112 evcil hayvan sahibi bireye ulaşılarak tamamlanmıştır. Katılımcılara araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair araştırma hakkında ayrıntılı bilgi içeren aydınlatılmış onam formu okutularak imzalatılmıştır.

Araştırmaya 48 erkek, 64 kadın katılımcı dâhil edilmiştir. Katılımcılardan %87,4’ü şuan evcil hayvana sahiptir. Evcil hayvan sahibi olanların %51,6’sı (n:47), kedi, %40,7’si (n:37) köpek, %7,7’si diğer hayvanları beslemektedir. Araştırmacılara, literatüre uygun olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış Sosyodemografik Bilgi Formu, Temps-A (Mizaç-Karakter Envanteri) , Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma Ölçeği ve Ucla Yalnızlık Ölçeği uygulanmıştır. SPSS 23 programı kullanılarak verilerin analizleri yapılmıştır.

İncelemenin sonucunda detaylı olarak ilişki ve karşılaştırma analizleri yapılmıştır. Sosyodemografik verilerin hayvan sahibi olma üzerine belirli bir etkisi saptanmamıştır. Ancak belli mizaç özelliklerinin hayvan sahibi olmak üzerine istatistiksel anlamlılık düzeyine varmayan bir etkisi bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Evcil Hayvan, Bağlanma, Mizaç, Yalnızlık

(Şahin, Merve, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans, İstanbul, 2016)

Attachment Styles of the Pet Owners and Their Temperament Analysis

Abstract

Human need attachment as a living organism. It is essential for physical, emotional and social well being. It represents itself as attachment to non living objects and living organisms. Individuals are getting more lonely and for that reason they own pets. In prior years animals were used for protection, food and transportation. It was a high status to be a pet owner before, nowadays having a pet is like a family member and has a meaning of friendship. Pets take place in our lives in an increasing manner. This attitude increases animal rights and respect to animals.

In this study, we have reached 112 individual pet owners in Gaziantep who were selected randomly. The participants agreed to be a part of the study and they signed the informed consent form which includes the details of our research. 48 male, 64 female participants are included in the research. 87,4% of them are pet owners. 51,6% (n:47) pet owners have cats, 47% pet owners have dogs and 7,7% owners have other types of animals. Sociodemographic data form which is prepared by the researcher that is suitable to the literature, Temp-A, Lexington and UCLA Loneliness forms are applied to the participants. SPSS 23 package programme is used for the statistical analysis of the research.

Associations and cross match analysis were done for the statistical analysis of the research. No association is determined between having a pet and sociodemographic features. But it is found that there is a link between having a pet and some temperament features which do not have a statistical significance.

Keywords: Pet, Attachment, Temperament and Loneliness.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
TEZ KABUL FORMU.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
Giriş.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1.Hayvan, Evcil Hayvan Kavramı ve Genel Bilgiler.....	2
1.2.Bağlanma Kuramı.....	4
1.2.1.Güvenli Bağlanma	8
1.2.2.Güvensiz Bağlanma	8
1.2.3.Yetişkin Bağlanma Stilleri.....	10
1.2.4.Evcil Hayvanlara Bağlanma.....	12
1.2.5 Evcil Hayvana Bağlanma ve Betimsel Değişkenler.....	15
1.3.Mizaç- Karakter.....	17
1.4.Yalnızlık	25
İKİNCİ BÖLÜM	
2.1.Yöntem.....	28
2.1.2. Örnekleme.....	28
2.1.3. İşlem Ve Uygulama.....	28
2.2. Veri Toplama Araçları	29
2.2.1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu.....	29

2.2.2. TEMPS-A (Temperament Evaluation of Memphis, Pisa, Paris, San Diago Autoquestionnaire).....	29
2.2.3. UCLA Yalnızlık Ölçeği.....	30
2.2.4. Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma Ölçeği.....	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular.....	32
---------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Tartışma	54
Sonuç.....	56
Kaynaklar.....	58
Ekler.....	65

KISALTMALAR

TDK: Türk Dil Kurumu

DSM-IV-TR: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

MPPS-MD: (Memphis, Pisa, Paris ve San Diego Mizaç Değerlendirme Anketi)

TEMPS-A: (Temperament Evaluation of Memphis, Pisa, Paris, San Diago Autoquestionnaire)

TCI: (Temperament and Character Inventory)

LEHBÖ: (Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma Ölçeği)

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Cloninger' in belirtmiş olduğu dört mizaç boyutunda, yüksek ve düşük puan almış olan bireylerin tanımlayıcı özellikleri. (Svrakic D, Cloninger C, 2007).....	23
Tablo 2: Cloninger' in belirtmiş olduğu üç karakter boyutlarında, yüksek ve düşük puan almış olan bireylerin tanımlayıcı özellikleri. (Svrakic D, Cloninger C, 2007).....	24
Tablo3: Kişisel Bilgiler.....	32
Tablo4: Tabloda Katılımcıların Evcil Hayvanlarıyla İlgili Bilgileri.....	35
Tablo5: Tabloda Katılımcıların Evcil Hayvanlarıyla İlgili Bilgileri.....	35
Tablo6: Ölçek Puanlarının Betimleyici İstatistikleri.....	36
Tablo7: Evcil Hayvanı Besleme Süresinin Cinsiyete göre Dağılımı ve İlişkisi.....	37
Tablo8: Evcil Hayvanı Besleme Etkeninin Cinsiyete göre Dağılımı ve İlişkisi.....	37
Tablo9: Çocuk Sayısının Evcil Hayvan Sahip Olma Durumuna göre Dağılımı ve İlişkisi.....	38
Tablo10: Evcil Hayvan Sahip Olma Durumunun Eğitim Düzeyine göre Dağılımı ve İlişkisi.....	38
Tablo11: Evcil Hayvan Sahip Olma Durumunun Cinsiyete göre Dağılımı ve İlişkisi.....	39
Tablo12: Evcil Hayvan Besleme Etkeninin Evcil Hayvan Cinsine göre Dağılımı ve İlişkisi.....	39
Tablo13: Ölçek Puanlarının Normallik Testleri.....	40
Tablo14: Ölçek Puanlarının İlişki Analizi.....	41
Tablo15: Cinsiyet Gruplarının Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması.....	43
Tablo16: Beslenen Evcil Hayvan Gruplarının Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması.....	44
Tablo17: Eğitim Düzeyi Gruplarının Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması.....	45

Tablo18: Beslenen Evcil Hayvan Gruplarının Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması.....	47
Tablo19: Erkeklerde Evcil Hayvanı Besleme Süresi İçin Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırma	48
Tablo20: Evcil Hayvana Sahip Olma Durumunun Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması.....	49
Tablo21: Erkeklerde Evcil Hayvana Sahip Olma Durumu İçin Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırma.....	50
Tablo22: Evcil Hayvan Besleme Etkeni Gruplarının Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması.....	51
Tablo23: Erkeklerde Evcil Hayvana Sahip Olma Etkeni İçin Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırma.....	52
Tablo24: Mizaç Özellikleri Dağılımı.....	53
Tablo25: Mizaç Özelliklerinin Beslenen Evcil Hayvana Göre Dağılımı.....	53

GİRİŞ

İnsan ile doğal yaşam arasında asırlardır süren bir ilişki mevcuttur. Hayvanlar ve insanlar arasındaki ilişki de araştırılma halindedir. (Herzog, 2002; Serpell, 1996). Ayrıca bu ilişkinin fiziksel, terapötik, sosyal ve psikolojik etkenlerinin olduğu da bilinmektedir (O'Harie ve ark. 2009).

Uluslararası platformda evcil hayvan ve insan ilişkisini ölçmeyi hedefleyen çeşitli ölçekler bulunmaktadır. Ülkemizde bu konuyla ilgili geliştirilmiş veya uyarlanmış herhangi bir ölçeğin olmaması yapılacak çalışmalar için eksiklik oluşturmaktadır. Bu nedenle, insanların evcil hayvanlara bağlanma düzeyini ölçebilecek bir ölçeğe gereksinim duyulmuştur. Bu nedenle, çalışmada Johnson ve diğerlerinin (1992) geliştirmiş olduğu ölçek Türkçe'ye uyarlanmıştır. Uyarlanan ölçeğin Türkiye evreninde psikometrik özellikleri incelenmiştir. Johnson, Garrity ve Stallones (1992) Templer ve diğerlerinin (1981) çalışması baz alınarak Lexington Attachment to Pets Scale isimli ölçek geliştirilmiştir. Ölçek ilgili çalışmalarda sıkça kullanıldığı için hem de var olan ölçeklerin arasında psikometrik özellikler açısından en güçlü ölçeklerden birisi olduğundan (Zaparanick, 2008) bu çalışmada Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanmasına karar verilmiştir. Bu ölçek ve yanında uygulanacak diğer ölçekler ile yapılan çalışmada evcil hayvanı olan insanların bağlanma stilleri incelenecek aynı zamanda mizaç karakter ve yalnızlık envanterleri sayesinde de bu konuda yorumlamalarda bulunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Hayvan, Evcil Hayvan Kavramı ve Genel Bilgiler

Hayvanlar ile doğal ortamlarında çalışmayı hedef alan hayvan davranışı bilimine etoloji denmektedir. Etolojik bakış açısına göre her hayvan türünün davranışları yıllar içerisinde değişim göstermektedir. Ayrıca bu bakış açısına göre davranışlarda gözlenen ortak özelliklerin olması tüm hayvanlar için genelleme yapmamızı engeller. Psikoloji de ise bir hayvan türü araştırılarak diğerlerini anlayabileceğimiz öngörülür. Değişik türlerin farklı davranışları ve bunların sebep/sonuçları çalışılır, farklı türler de birbirleriyle karşılaştırılarak ortak mekanizmalar ortaya konulur.

İnsan ile doğal yaşamın parçası olan diğer canlılar arasında nitelik ve boyut değiştirerek varlığını yüzyıllardır sürdüren bir ilişki mevcuttur (Karameşe, 2014). İnsan ve hayvan odaklı çalışmalar ve ortaya konulan tartışmalar antik çağa kadar uzanmaktadır (Gürler ve Osmanoğlu, 2009).

Rönesans ile birlikte hayvanların, insanların yaşamında ki rolleri artış göstermiştir. İnsanların çobanlık, koruma amaçlı ve avlanma amacıyla hayvanları kullandığı bilinmektedir. Evcil hayvan sahipliği 15. Yüzyıldan itibaren bir moda akımı haline gelmiştir. Öyle ki, 18.yüzyılda özel ırklardan köpeklerin yetiştirilmesi üst sınıflar tarafından refah ve statü sembolü olarak görülmektedir. Hayvanların fonksiyonu zaman içerisinde dost ve aile bireylerinden birileri olma yolunda gelişme göstermiş ve sosyal bir statü belirtisi olarak hayatımızda yer edinmiştir (Plemons 2008; akt. Pamuk, 2015). Günümüzde ise evcil hayvan sahibi olmak gittikçe yaygınlaşan sosyal bir olgu halindedir (Onur, 2012).

Hayvanlar, uygarlığın başından itibaren insan yaşamında önemli roller üstlenmişlerdir. Sadece evcil hayvan figürü değil birçok farklı konu da önemli figürlere araçlık etmişlerdir. Din bunların başlıcalarından birisi olmuştur. İnsan doğal ilişkilerini ve kaynaklarını koruma konusunda sınırlı varlıklardır. Bu sınırlılıklar bireysel tercihlerden dolayı da oluşmaktadır. Toplumun hayvan ile ilişkini belirleyen araçlar ihtiyaçlar ve inançlardır (Ambarlıoğlu, 2007). Evcil hayvan beslemek, hayvanın eve katılımı ve

insanın yalnızlığını paylaşması olarak görülmektedir (Ambarlıoğlu, 2007). Günümüzde birçok insan yaşamını evcil hayvanları ile birlikte geçirmektedir ve bu hayvanlarla yaşlanmaktadır. Rollin 'e (2006) göre günümüzde büyük ailelerin yerini küçük ailelere bırakması, ölüm ve boşanma gibi durumlarda insanların yalnızlaşması bunun nedeni ile yalnızlıklarını hayvanlar tarafından gidermeleri ve kendilerini güvende hissetmelerine yönelik saptamalar oluşturmaktadır (Özkul, Sarıbaş, Uzabacı ve Yüksel, 2013). Evcil hayvanlar sahiplerinin hayatlarını birçok yönden etkilemektedirler (Pamuk, 2015). Hayvanların birey olmalarını destekleyen çalışmalar günümüzde hızla artmaktadır (Ürgüplü, 2014). Evcil hayvan terapisi gibi uygulamalar evcil hayvanların daha da önemli bir konuma gelmelerini sağlayacaktır(Pamuk, 2015).

Hayvanların konuşamadıkları için kendilerin ifade edememeleri bakımından yola çıkılarak bağlanmadıklarını söylemek yanlış olacaktır(Ürgüplü, 2014). Hayvanlar kendilerine yapılanları "unutmayanlar" olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca Farrere (2004) evcil hayvanların, sahiplerinden etkilendiklerini, sahiplerinin temel özelliklerini taşıdıklarını ve buldukları bölgelere bağlanma gösterdiklerini belirtmektedir.

Kediler ve köpekler asırlar içerisinde insanlarla yaşamak için evrimleşmişlerdir. Hayvanlar korku, panik, üzüntü, heyecan, sevinç gibi insanların yaşadığı duyguların hepsini yaşamaktadırlar. Hayvanların sosyal yaşantısı, onların bu duyguları birbirlerine ifade etmelerinden oluşur. Bu alanda en çok çalışan bilim insanı Darwin olmuştur. Hayvanların birbirlerine karşı davranışlarına bakarak, çıkardıkları sesleri inceleyerek ve hormon seviyelerini inceleyerek o anda ki duygularını objektif ve kapsamlı bir şekilde görebiliriz (Külahçı, 2007; Külahçı; 2008).

Evcil hayvanların aynı zamanda terapötik etkilerinden bahsedilmektedir. Evcil hayvanlarla kurulan ilişkinin empati, kişilik özellikleri, yalnızlık iletişim becerileri ve sosyal bütünlüğü etkilediği söylenmektedir (Karamişe, 2014).

Çocuk ve anne ilişkisinde var olan durum gibi birey, sevdiği kişinin yanından ayrılması söz konusu olduğunda kişi ile iletişimini korur ve ona dönmek ister (Bowlby, 1982). Aynı şekilde, Voith (1985) evcil hayvanın sahibinden ayrıldığında onu aradığını ve yokluğunda huzursuzlaştığını belirtmektedir (Angle, 1994). Evcil hayvan ve insan arasındaki ilişkinin duygusal bir bağdan ortaya çıktığını söyleyen Voith (1985)

insanların, evcil hayvanlarını özlediği gibi evcil hayvanların da sahiplerini özlediğini dile getirmektedir (Angle, 1994). Zilcha-Mano, Mikulincer ve Shaver (2011) da evcil hayvan sahibi bireylerin kişilerarası bağlanma stilleri ile evcil hayvanlarına bağlanma stillerinin benzer özellikte olduklarını vurgulamıştır.

Kwong (2008) insan ve evcil hayvan ilişkisini anlayabilmek için yapılan bazı çalışmalarda “bağlanma” kavramının aslında bağlanmaya değil duygusal ilişkilere vurgu yaptığını söylemektedir. Yapılan çalışmalarda evcil hayvan ve insan arasındaki ilişkide bağlanma olmadığına dair çeşitli bulgular da görülmektedir (Kobak, 2009). Fakat Kwong (2008) bağlanma kuramının sadece insanlar veya hayvanlar arasındaki bağı değil canlılar arası bağlanma süreçlerini de açıkladığını öne sürmüştü ve insan ile evcil hayvan arasında bağlanma bağı kurulabileceğini iddia etmektedir. Peacock, Chur-Hansen ve Winefield (2012) insan ve evcil hayvan arasındaki ilişkinin göz ardı edilemeyecek biçimde olduğunu ve bu ilişkiyi açıklamada bağlanma kuramının önemli bir role sahip olduğunu vurgulamaktadır.

1.2.Bağlanma Kuramı

Bebeklik dönemi olarak tanımlanan 0-2 yaş arası çocuğun duygusal, fiziksel ve yönden en hızlı geliştiği dönem olarak adlandırılır. Bu nedenle bu dönemde çocuğun sadece fiziksel gereksinimlerinin giderilmesi yeterli değildir. Henüz becerilerinin yeterli derecede gelişmemiş olmasına bağlı olarak bebeğin, kendisine bakım veren kişiye bağımlı olduğu görülmekte ve bu bağımlılık sürecinde bakım verenle kurduğu ilişki ise, onun zihinsel ve duygusal gelişimi için son derece önem arz etmektedir. Bebeğin, biyolojik yetersizliği dikkate alındığında, bakım verenine karşı bağlanmanın oluşması durumu kaçınılmaz olarak görülür. Bağlanma terimi ise, bebek ile anne-babaları ya da bakım verenleri arasında kurulan, duygusal olarak olumlu ve yardım edici bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Yeni doğanın bu dönemde sosyal gereksinimini karşılayacak olan kuşkusuz anne olarak görülmektedir. Anne bu dönemde çocuğun bağlanma gereksinimini tatmin eden “öteki” olarak isimlendirilebilir. İlk yıllarda anneye kurulan bu bağ çocuğun kişiliğinin önemli bir bölümünü oluşturmakta ve bu özellikler yaşam boyunca değişime karşı ciddi bir direnç göstermektedir.

Bağlanma sistemi, yeni doğanların onlara bakan kişiye/kişilere fiziksel yakınlığını güçlü tutarak hem çocukların çevreden gelebilecek tehlikelerden korunmasına yardım eder

hem de onlara çevreyi keşfetmeleri için gerekli koşulları sağlamayı hedefler. Bakıcı ile yakınlığın korunması bağlanma sistemi içindeki en temel hedeftir ve bu sayede yeni doğanlara güven içinde gelişebilecekleri bir alan sağlanmış olur. Bowlby'ye göre, yakınlık çocuğun çevresini keşfetmede kullanabileceği 'güvenli yer' ve tehlike anında korunabileceği 'sağlam sığınak' işlevi göstermektedir.

Bowlby çocuk psikanalistidir. Bu nedenle çoğunlukla çocukluk döneminde psikopatolojiye sebep olan durumlarla ilgili çalışmıştır. Bowlby, bir terapist kişiliğinden daha çok, teorisyen kimliğini ön plana çıkarmıştır. 1930-1950 yılları arasındaki psikanalitik grupta aktif olarak çalışmıştır ve kendisini araştırmacı olarak görmüştür. Psikanalitik yönelimin temel ögesi olan rüya analizleri, bu dönemde Bowlby 'nin çalışmalarında yer bulmamaktadır. Rüya analizleri yerine gözlemlenebilir davranışları incelemeyi tercih etmiştir. Diğer tüm analistlerden farklı bir şekilde çalışmalarını sürdürmüştür. Kendisini araştıran bilim insanı olarak göstermiştir. Daha çok davranışçılık, hayvan araştırmaları, bilişsel psikoloji ve sistem teorisi ile ilgilenmiştir. Bunları Freud'un motivasyon ile ilgili erken dönem teorisinden edindiği bilgilerle bir araya getirmiştir. Ortaya çıkardığı “Bağlanma Kuramı” , her ne kadar çeşitli gelişim disiplinlerinin eklektik bir karışımı olarak görülse de, Freudyan analitik temele uymaktadır. Öncelik çocuğun duygusal gelişimidir. Bağlanma kuramı önemli bir çocuk psikanalizidir, teoriye ve psikoterapi uygulamalarına da önemli katkılarda bulunmuştur. Kuramın temel noktası ise, annenin bebeğine dış dünyayı gösterebileceği ve gerektiğinde emniyet duyguları içinde geri dönüşler yapabileceği en önemlisi güvenilir bir ortam oluşturmasını sağlamaktır.

Bowlby'nin araştırmalarının temel noktasını oluşturan, Harlow'un annenin bebeklik döneminde açlık, susuzluk ve bunun gibi temel ihtiyaçları karşılayan olması nedeniyle, anne ve çocuk arasında bir bağlanma oluştuğunu ileri sürmesidir. Harlow 1958 yılında öğrencileri ile yaptığı çalışmada anne yoksunluğunu temel almıştır. Maymunlardaki temel güdülerini anlamak üzere kurulan iki farklı düzenek vardır. Bunlardan biri; kumaş ve tüy kaplı olan yere tırmanacakları bir diğeri ise demirden ve rahatsız yere tırmanıp süt içmeleri olarak belirlenmiştir. Maymunların önce demire tırmanıp süt içtiği ardından hızlı bir şekilde kumaş kaplı yere döndükleri belirlenmiştir. Bu beslenmenin değil rahatlığın da önemli olduğunun göstergesi olmuştur. Yapılan başka bir deneyde

maymun bebeklerin sıcaklık faktörüne olan ilgisi görülmüştür. Bu deneyler sonucunda Harlow'un annenin tek özelliğinin fiziksel gereksinimleri karşılayan olması olmadığı aynı zamanda rahatlık ve sıcaklık sağlayan olma görüşlerini belirtmiştir. Harlow sonrasında bakım verenden uzakta yetişmiş olan maymunları incelemiştir. Bu bebek maymunların sosyal ilişkilerde yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Sosyal ilişkilerde yetersizlik içe kapanma, cinsel donukluk ve ilişki kurmada beceriksizlik olarak tanımlanmaktadır. Sonuç olarak yapılan tüm araştırmalar ve gözlemler sonucunda anne ve çocuk arasında oluşan ilişkinin hayatın tüm evrelerinde karşımıza çıktığı ve diğer insanlarla kurulan ilişkilerde güven duygusunun temelini oluşturduğu görülmüştür.

Çocuğa sağlıklı psikolojik gelişimi sağlayan, çocuk ve anne arasında kurulan güvenli bağlanma ilişkisidir. Bowlby kesintilere maruz kalmış bağlanma ilişkilerinin zihinsel hastalıklara ve kişilikle ilgili problemlere zemin hazırladığını belirtmektedir.

Bağlanma kuramı neo-analitik perspektifle çalışan teorisyenler tarafından kuramsallaştırılmıştır. Margaret Mahler, Heinz Kohut, Karen Horney ve John Bowlby, neo analitik perspektifin önemli isimlerindedir. Bu isimler bilinçdışının en önemli güç olduğunu vurgularlar. Ayrıca cinselliğın bireyin yaşamında merkezde olması durumunda Freud ile fikir ayrılığına düşmektedirler. (Tüzün ve Sayar, 2006). Bağlanma teorisinin klasik Freudyen teoriden farklı özelliklerinin olduğu söylenebilir. Bu bakış açısına göre benlik (ego), altbenliğin (id) sadece gereksinimleri karşılayan yapıda değil hedeflerini ve gereksinimlerini belirleyebilen bir varlık olarak görülmektedir. İnsan doğumundan itibaren sosyal bir hayata gereksinim duymaktadır. Aristo'nun da vurguladığı gibi "insan sosyal bir hayvandır". (Tüzün ve Sayar, 2006). Benliğin, altbenlikten bağımsız gereksinimleri ise insanın sosyal yönüdür.

Mahler anne ile çocuk arasında "psikolojik erime" olduğunu iddia eder. Ona göre bu ilişki bireyselleşmenin ta kendisidir. Fakat dikkat edilmesi gereken ayrılma-birleşme çelişkisidir. Bağımsız olmak ve anne ile sürekli koruma altında olmak bir çelişki halindedir. Bu, hayat beri görülebilen etkilere sahiptir. Annenin davranışları (bağımsızlaştırma ve koruma) çocuğun kendisi hakkında yorumlar yapmasına ve sorgulamasına neden olacaktır. Bu durum hayatın ilk altı yılı içerisinde oluşan özbenlik algısının temellerini oluşturacaktır. Anne imgesi yalnızca kendimiz için değil hayat boyunca karşılaşacağımız "ötekileri" bizlere göstermek amaçlı olan çok önemli bir platformdur.

Kohut bu durumsal “ referans noktası” ile açıklamaktadır. Kohut için büyüklenmeci kişiliği olan insanlar ebeveynin narsistik beklentilerine karşılık vermek amaçlı sosyal yaşamda kendilerine yer bulmaya çalışırlar. Tatmin boyutunu ise insanlardan beklentilerini belirleyen bir referans noktası olarak kullanırlar.

Nesne ile olan ilişkileri yorumlayan bir diğer teorisyen is Horney’dir. Ona göre “temel endişe” vardır. Yenidoğanların hepsinde anne ve babadan ayrılma, terk edilme korkusuna sahip olduğunu söylemektedir. Bu anksiyete(kaygı) durumunun ailede ki güven ve huzur ilişkilerine bağlı değişim gösterdiğini açıklamıştır. Aynı zamanda çocuğun bu anksiyete ile başa çıkma yöntemleri, hayatın geri kalanında karşılaşacağı ikili ilişkilerin temellerini attığını vurgulamıştır.

Hayvanlar ile yaptığı gözlemlerden yola çıkan Bowlby anneye yapışmanın ve takip etmenin bebeğin yaşam şansını arttırdığını vurgulamaktadır. İnsanlarda bu durumdan daha fazla bir öneme sahip olduğunu söyleyerek, bağlanmanın yaşamsal bir değerinin olduğunu iddia etmektedir. Bağlanmanın insan yaşamı için üç temel işlevi vardır. Bunlar fiziksel gereksinimleri karşılama, dünyayı keşfederken dönülebilecek güvenli bir liman olma ve güvenlik duygusunu geliştirebilmektir. Bu gereksinimler karşılanmadığı sürece Bowlby, özbenlik algısı ile patoloji gelişebileceğini öne sürmektedir.

Bağlanma örüntüsü, doğumla başlayan ve ilk üç yılda temellenen sistemli bir organizasyon örgütlenmesidir. Bowlby ve diğer kuramcılarla birlikte bebeklik ve çocukluğun erken dönemlerine ilginin artması ve bağlanmanın sadece çocukluğu değil bireyin hayatının geri kalan kısımlarını da etkiliyor olduğunun fark edilmesiyle bu konuya ilgi gösterimi artmaktadır (Bowlby, 2013).

1960’lı yılların başında Kanadalı psikolog olan Ainsworth, Bowlby ile birlikte çalışmaktadır ve onun kuramlarıyla hem fikirdir. Zaman içerisinde bebekler ile yaptığı çalışmalar sonucunda Bowlby’nin söylediklerinden daha fazlasını öne sürmüştür. Ainsworth, öğrencileri ile ev ziyaretlerinde bulunmuş bebekleri yaşam ortamlarında inceleme şansı yakalamıştır. Anneleri ve çocukları gözlemlemiş, temel ihtiyaç anlarında annelerin nasıl davranışlarda bulduklarını tespit etmiştir. Bebek ve anne onikinci haftadan sonra laboratuara alınmış ve Ainsworth’un garip durum dediği “strange situation” deneyi yapılmıştır. Deneyde bebek bir yabancıyla sekiz dakika süresince yalnız kalmaktadır. Bu deneyin en önemli iki unsuru anneden ayrılma ve anneye

kavuşma anıdır. Bu iki ana verilen tepkilere göre güvenli /güvensiz bağlanma tarzlarından birisine dâhil edilmiştir.

1.2.1.Güvenli Bağlanma

Güvenli bağlanmada çocuk bağlandığı kişiden ayrılınca huzursuzluk göstermeye başlar. Güvenli bağlanmaya sahip çocuklar anne yanlarından giderken normal seviyelerde gerilim yaşayıp, anne dönünce olumlu tepkiler vererek neşelenip karşılama halinde olurlar. Güvenli bağlanan çocuklarda güven duygusu ön plandadır. Bu çocuklar yetişkinlere itimat ederler ve endişelendiklerinde bağlandıkları yetişkinlerden teselli arayışına girerler. Güvenli bağlanma çocuğun psikolojik gelişimi açısından önemli bir yere sahiptir ve duygusal sağlığın kaynağı olarak görülmektedir. Annenin duyarlı, sıcak ve çocuğun beklentilerini karşılayabilecek durumda olması durumunu göstermektedir. Bowlby (1988) güvenli bağlanan çocukların olumsuz, korkutucu durumlarla karşılaştıklarında bağlanma figürüne karşı hemen ulaşılabilir durumda olduklarından emin olduklarını belirtmektedir (Bowbly, 2013). Waters, Hamilton ve Weinfield'e (2000) göre, güvenli bağlanan çocuk ağladığında, üzüldüğünde anneye fiziksel temas kurmaktan asla çekinmez (Karameşe. 2014). Bowlby (1998), çocuğun güvenli dayanağın varlığından emin olduğu için keşif yapmakta kendisini cesur hissettiğini ve başarılı olduğunu belirtmektedir (Bowbly, 2013). Cassidy'e (1988) göre güvenli bağlanan çocuklarda, ayrılıktan sonra anneye tekrar bir araya gelme anında yakın ve sıcak iletişime girdiklerini belirtmektedir (Oktay ve Batıgün, 2014). Bretherton'a (1985) göre güvenli bağlanma, çocuklarda keşif yapma ve problem çözme kabiliyetlerini ikiye katladığını söylemektedir(Kesebir ve ark. 2011).

1.2.2.Güvensiz Bağlanma

Güvensiz bağlanma kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır; kararsız/kaygılı ve kaçınan bağlanma. Kararsız /kaygılı bağlanma gösteren çocuk anne giderken aşırı üzüntü ve kopamama davranışı gösterir. Anne geri döndüğünde ise reddedici ve öfkeli durumdadır. Bu çocuklar yabancılara karşı büyük şüphe içerisinde olurlar. Bakım veren kişi istikrarsız şekilde çocuğun ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Zaman içerisinde yetişkine ulaşılabilirken bir an da meşgul olması ve ihtiyaçları karşılayamaması temasa-ilişkiye karşı direnç göstermelerine neden olur. Karasız bağlanma gösteren çocuklar ileriki yaşamlarında başkalarına karşı tutunan ve aşırı bağlanma özellikleri gösterirler.

Duyguların karşılıklı olmaması onları çok endişelendirir ve bu nedenle sıklıkla ayrılıklar yaşarlar. Waters, Hamilton ve Weinfeld'a (2000) göre, kararsız kaçınılmalı bağlanma stilinde çocuk, annenin gitmesine ve geri dönmesine, ağlama ve sevinme hali durumunda olma tepkisi vermez (Karameşe, 2014). Bowlby (1988), bu bağlanma stilinin çocuğun bağlanma figürüne yakın ilişkiye gireceğinde geri çevrilmesine veya reddedilmesi sonucunda geliştiğini öne sürmektedir. Bu stille bağlanan çocuklar, annelerinin kendilerine yardımcı olacağına dair hiç güveni olmayan çocuklardır. Yaş alma durumu ile birlikte bu bağlanma stilinde değişiklik olmaması ve aynı zamanda kişide; klinik bulgular, suç işleme ve kişilik bozuklukları görülebileceğini belirtmektedir (Bowlby, 2013).

Kaçınan bağlanma da ise çocuklar yine reddedici durumdadır. Bakım verene karşı yok sayma eğilimi gösterirler. Genellikle ihtiyaçları göz ardı edilmiş ve istismara uğramış çocuklarda görülen bu davranış, çocuğun reddedilmek için yakın ilişkiye girmekten kaçınmasına neden olur. İhtiyaçlar sadece fiziksel olarak düşünülmemelidir. Yakın temas, duygusal-sosyal ihtiyaçlarda bunları kapsar. Kaçınan bağlanma gösteren çocuklar ileriki yaşamlarda bir hayli zorlanırlar. Yakın ilişki kurmak onlar için çok zordur. Yardım ve destek almak istemek davranışını göstermekten kaçınırlar. Ayrılıklarında olumsuz duyguları hissetmekte zorlanıp, duygusal yatırım yapmaktan kaçınırlar. Bowlby'e (1988) göre, kaçınan bağlanan çocuklar, annelerine ihtiyaç duyduklarında ulaşabileceklerinden emin olmayan ve bu nedenle çevreyi araştırıcı davranışlarda bulunmaya ilişkin kaygıları olan çocuklar olarak görülmektedir. Bunun nedeninin annenin tutarsız tepkileri ve kontrol amaçlı terk etme tehdidinde bulunması olduğu belirlenmiştir. Çatışmanın yüksek seviyelerde olduğu bu bağlanma stilinde ebeveynin ulaşılır bazen ulaşılabilir olmasının ve ayrılık tehditlerinin çocuklardaki çatışmayı desteklediği söylenmektedir. Bunun sonucunda bu çocuklar ayrılığa dirençli ve tekrar buluşma anlarında kolay yatışmaz olarak betimlenirler (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005).

Bu durumları çocuğun sadece duygu durumlarına bağlamak yanlış olacaktır. Doğduğu andan itibaren getirdiği ve çevrenin de etkisiyle kişilik özelliklerini unutmamak gerekir. Güvenli bağlanmaya sahip çocukların bakım verenlerinin çocuklarının ağlamalarına duyarlı ve gereksinimlerine ayak uydurabilen annelerdir. Güvensiz bağlanmaya sahip

çocukların annelerinin ise genellikle tepkileri tutarsız olup, çocukların ihtiyaçlarını göz ardı ederler.

1.2.3.Yetişkin Bağlanma Stilleri

Bowlby (1973,1979) bağlanmanın yaşam boyu süregelen nitelikte olduğunu, beşikten mezara kadar insanın yaşamında yer ettiğini ve çok fazla değişime uğramadığını söylemektedir. İnsan doğumundan itibaren başka birinin bakımı olmadan hayatta kalamayan bir varlık olarak bilinmektedir. Bu sebeple kendisine bakım verecek olan başkasına ihtiyaç duymaktadır. Bu durum insan ırkının beraber yaşaması ve sosyal olma ihtiyacını bizlere göstermektedir. Bu sebeple bağlanma hayatın ilk yıllarında başlayan duygusal yönü ağır basan bir durum olarak tanımlanabilir. (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005).

Zamanla, Bowlby ve Ainsworth'un tutumları yetişkinlik dönemi için de araştırılmıştır (Hazan ve Shaver, 1994). Main ve ark. (1985) ilk olarak tam yapılandırılmamış bir ölçek kullanarak Ainsworth'ün bağlanma kuramının yetişkinlikte de geçerli olup olmadığını sınamak istemişlerdir. Araştırmada güvenli bağlanma stilinin kendilerini en iyi şekilde tanımladığını söyleyen katılımcılar, diğer gruplara oranla, hem çocuklukta ebeveynleriyle olan ilişkileri hakkında hem de romantik ilişkileri bakımından olumlu inanç ve yaşantıya sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, güvenli bağlanmanın ilişkilerde hissedilen yakınlık ve güven olumlu, kıskançlık ile olumsuz yönde bir ilişkisi saptanmıştır.

Kaygılı/kararsız katılımcılar ilişkilerinde fazla oranda kıskanç, ilişkilerine ve eşlerine takıntılı ve sürekli duygusal iniş çıkışlar yaşayan kişiler olarak betimlenmiştir. Kaçınan bağlanma stilinde ise diğer gruplara oranla insanlara en az derecede güven duyan, ilişkiler ve romantik sevgi hakkında olumsuz inanç ve beklenti sahip, yakınlık kurmaktan kaçınan kişiler olarak tanımlanmıştır.

Bağlanma sürerken doğası ve ifade ediliş şekli de değişmektedir. (Karamişe, 2003). Ergenlikte cinsel gelişim ve cinselliğe olan ilginin artmasıyla güvenlik platformu tekrar biçimlenmektedir. Bu biçimlenme, bireyin ileride eşine ve çocuklarına bağlanma biçimini belirler (Uytun ve ark. 2013).

Ainsworth'a (1985) göre, yetişkinlikte kurulan duygusal bağların bazıları bağlanma bazıları bağlanma bileşenleri içermektedir. Kurulan bağların bazıları ise bağlanmaya benzememektedir (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011).

Weiss'e (1991) göre; ilişkinin bağlanma bileşenlerine sahip olup olmadığına bakılması gerekmektedir (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Yetişkin dönemdeki bağlanma çocukluk dönemindeki bağlanma formlarına paralellik gösterse de bu iki bağlanma arasında üç önemli farklılık olduğu belirtilmiştir (Kesebir ve ark. 2011). Bu farkların ilki, yetişkinlik döneminde gözlemlenen ilişki anne ya da bakım veren değil genellikle akranlarla olmaktadır. İkincisi; çocuklar, bağlanma bağları tehlikede olduğunda başka konulara zaman ve enerji ayıramazlarken, yetişkinler tehlikeli olmasına rağmen bunu yapabilmektedirler. Yetişkinler geçici olan ayrılıkları çocuklara göre daha iyi tolere edebilmektedirler. Üçüncü fark ise, yetişkinlerin yakın ilişki oluşturabilecekleri bağlanma figürlerine bağlanmalarıdır (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011).

Bowlby (1969) erişkin hayatındaki bağlanma davranışının, çocuklukta ve ergenlikte gösterilenin devamı olarak düşünülmesi gerektiğini belirtmektedir. Bağlanmanın, bireyin sosyal-duygusal yeterliliklerini belirlemede önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir (Morsünbül, Çok, 2011).

Yetişkinlik dönemi, çocukluk döneminde ebeveyne karşı gösterilen ve zamanla duygusal(romantik) ilişkiye dönüşmesi olarak tanımlanır. Bu dinamikte aşkın ve sosyal bağlanmanın güvenlik duygusunu sağlamak ve üremeyi kolaylaştırma kaygısını azaltmak gibi bir işlevi söz konusudur. Romantik ilişkilerde doğurganlık ve cinsellik çok önemli gibi görünse de, ebeveyn çocuk ilişkisi asıl yaşatılmak istenendir (Uytun, Öztop ve Eşel, 2013).

Mikulincer ve Shaver (2007) yetişkin bağlanmasını belirleyen çok sayıda faktör olduğunu söylemektedir. Yaşam şartlarının çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemleri ve bağlanma kuramları için önemli olduğunu öne sürmüşlerdir. Bağlanma stilleri süreklilik arz edip, yaşam olaylarına bağlı olarak değişim göstermektedir (Karameşe, 2014). Bretherton ve Munholland'a (1999) göre, insanın içsel modelleri, gelişimsel ve çevresel değişikliklerle uyumlu bir biçimde yeniden ele alınırsa, gelecek ve geçmiş bağlanma örüntüleri arasında ve ilişkilerde iyi bir iletişimi getirir. Bununla birlikte yakınlığın düzenlenmesini ve ilişkilerde görülen çatışmaların çözümlenmesini kolaylaştırır. Birey bağlandığı kişinin ihtiyaçlarına karşılık vereceğine, ona koruma ve

destek sağlayacağına güvenirse, sosyal -eğitim hayatında keşfetme ve ilişki kurma davranışına yeterli ve gerekli enerjiyi aktarabilecektir (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011).

1.2.4.Evcil Hayvanlara Bağlanma

Bağlanma olgusu sadece bir bağlanma tarzıyla ilgili değildir. Toplumsal ilişkiler ile de ayırt edici ilişkisi bulunmaktadır. Bu nedenle bazı araştırmacılar bağlanma tarzları ile ilgili fakat daha kapalı şekilde ilişki gösteren konular hakkında araştırmalarda bulunmuşlardır (Kirkpatrick ve Koç, 2006).

Ainsworth (1985) “şefkat bağları” kavramını ortaya çıkarmıştır. Bu kavram genellikle anne sevgisini ama sadece onunla sınırlı kalmayan nesne ilişkilerini, diğer aile bireylerine duyulan bağlılığı ve evcil hayvanlara duyulan sevgi durumundan bahseder (Kirkpatrick ve Koç, 2006). Bireyde bu bağlar sarılma, tutunma davranışları ile ortaya çıkar. Ayrılık durumlarına ortaya çıkan hüznün ve kaygı duyguları, bağların duygusal bir varlığının olduğunu ortaya koyar. Şefkat bağlarında en çok “güvenli alan” olgusu konuşulmuştur (Kirkpatrick ve Koç, 2006). Bireylerin güvenli alanı oluşturandan ayrılması üzerine daha mutsuz ve memnuniyetsiz oldukları belirtilmiştir (Kirkpatrick ve Koç, 2006).

Bowlby (1982) için birey sevdiği kişinin yanından ayrılınca hüznün ve huzursuzluk yaşamaktadır. Voith (1985) benzer şekilde evcil hayvanların da sahiplerine aynı şekilde duygusal bir bağ ile bağlandıklarını aynı zamanda yakınlarında göremediklerinde mutsuz ve huzursuz bir ruh hali içerisinde olduklarını savunmaktadır (Angle, 1994). Kwong (2008) bağlanma kuramının sadece insanlar ve hayvanlar arasında değil tüm canlılar arası bir bağlanmanın olduğunu aynı zamanda insan ile evcil hayvan arasında da bağlanma kurulabileceğini düşüncesini vurgulamıştır.

Peacock, Chur-Hansen ve Winefield (2012) ise evcil hayvan ve insan arasındaki ilişkinin görmezden gelinemeyeceğini ve bu ilişkiyi açıklarken bağlanma kuramının önemli role sahip olduğunu belirtmiştir (Karameşe, 2014).

Schaffer (2009) evcil hayvan ve birey arasında olan duygusal ilişkinin var olmasını bağlanma olarak betimlemiştir; evcil hayvan, bunun farkında olmasa ve bundan fayda sağlamasa bile huzur, güven ve sevgi duygularının bireye psikolojik fayda sağladığını; evcil hayvanın birey için önemli olduğunu ve bireyin de evcil hayvana yakın olmak

istediğini; birey ile evcil hayvan arasında gelişen duygusal bağdan dolayı evcil hayvanın yokluğunun kaygıya, ölümünün ise yasa neden olabileceğini vurgulamıştır (Karameşe, 2014).

Kurdek (2008) yaptığı çalışmalarda köpeğe bağlanmak ve insanın bağlanma figürleri arasında doğru orantı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma ile köpeğine bağlanma düzeyi yüksek olan bireylerde, birey için anne ve kardeşe yakın olma duygusunun eş değer olduğunu ileri sürmüştür. İnsan bağlanma teorisinin özelliği olan güvenli liman, ayrılık kaygısı gibi özellikler köpek bağlanma figürü için daha fazla sahip iken, yakınlığı korumak özelliğine ise köpek bağlanma figürünün daha yüksek oranda sahip olduğu belirtilmiştir. Köpek bağlanma figürünün anneye, babaya, kardeşe ve arkadaşına oranla daha az güvenli liman olduğu tespit edilmiştir. İnsan bağlanma figürlerinden ayrılmanın, köpek bağlanma figürlerinden daha fazla mutsuzluk verdiği ve kaygı yarattığı bilinmektedir. Bağlanma kuramında anne ve diğer bağlanma figürleri, köpek bağlanma figüründen önde gelir iken kardeş ve baba bağlanma figürlerinin köpek bağlanma figüründen sonra geldiği vurgulanmaktadır.

Kurdek'in (2008) çalışmasında köpekler için en önemli faktör yakınlığı korumaktır. Zaman içerisinde kurulan ilişki karşılıklı bir hal alacak ve köpeğin de sahibine bağlanacağını vurgulamaktadır.

Rynearson (1978) evcil hayvanların sahiplerine bağlandıklarını ve sahiplerinin bağlanmasına cevap verdiğini söyleyerek, ikili arasındaki bağlanmanın karşılıklı ihtiyaç ve cevaba dayandığı için tamamlayıcı nitelikte olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda, evcil hayvandan ayrılmanın, evcil hayvan kaybı yaşamanın kaygı verici olduğu da ifadeler arasındadır (Karameşe, 2014). Uyumlu ve sorumlu bireylerin evcil hayvanlarına karşı bağlanma düzeylerinin yüksek olduğu bilinmektedir. Kurdek (2008) aynı zamanda hayvanlarına karşı yüksek bağlanma düzeyi gösteren bireyler için insanlara karşı da aynı seviye de bağlanma olmayacağını dile getirmiştir. Bu tarz insanların insan ilişkilerinde sorunlar yaşayabileceği düşüncesini savunmuştur.

Sable (1995), bağlanma kuramı hakkında yürüttüğü çalışmasında, evcil hayvanın özellikle yaşlılık döneminde sağladığı huzur ve arkadaşlıktan dolayı insan bağlanması figürü yerine oturtulabileceğini belirtmektedir (Karameşe, 2014).

Archer (1997), insan ilişkileri zayıf olan bireylerin, evcil hayvanı insan yerine koyduklarına dair yeterli bulgu olmadığını dile getirmekle, yalnız yaşayanların veya

çocuksuz bireylerin evcil hayvana güçlü bir şekilde bağlandığını da bildirmektedir (Karameşe, 2014). Karameşe (2014) de çalışmasında, korkulu ve kayıtsız bağlanma tarzına sahip olan evcil hayvan sahiplerinin, güvenli bağlanma stiline sahip olanlara göre, evcil hayvanlarını insanlaştırma düzeylerinin daha yüksek olduğunu ve yalnızlık düzeylerinin daha düşük olduğunu açıklamıştır. Evcil hayvan sahibi bireyler, başka evcil hayvan sahibi bireyler ile iletişim kurarak rahat ve güvenli iletişim kurmaya daha uygun olduklarını göstermişlerdir. Yalnızlık ve evcil hayvana bağlanma arasında negatif ilişkiyi destekleyen çalışmalar vardır (Black, 2009). Fakat aksi olan çalışmalar (Howe, 1995) da var olmaktadır (Karameşe, 2014). Ülkemizde bu konuyla ilgili çalışmalara da adım atılmıştır (Cevizci ve ark. 2009).

Regan (1983), hayvanların evcilleştirilmesinin sosyal bir paylaşımı beraberinde getirdiğini savunmaktadır (Regan, 2005). Baran ve ark.'na (2005) göre, hayvanla temasın ve ilişkinin sosyal yaşlanma üzerinde anlamlı bir ilişkisi mevcuttur. Sosyal yaşlanma kavramı; rol ve statü kayıplarına bağlı olarak kendini yaşamdan geri alma ile çevresindeki bireylerin kendisini 'yaşlı' olarak tanımladığını fark etmesiyle birlikte anlamlı olmaktadır (Koçak, 2009). Bu sebeple yaşlılarda evcil hayvana bağlanma oranı ve düzeyinin daha yüksek çıktığı düşünülmektedir. Corson (1977) evcil hayvan beslemenin yaşlıları sorumluluk sahibi yaptığını, hayvanı besleyen, yürüyüşe çıkaran yaşlının kendi gereksinimlerini de bu sayede hatırladığını söylemektedir (Elizabeth, 1995; akt. Koçak, 2009). İnsan yardımının sınırlı olduğu durumlarda, evcil hayvanları ile güçlü bağları bulunan yaşlıların, diğerlerine göre depresyon ve anksiyete semptomlarını daha az yaşadıkları ve daha iyi fiziksel sağlığa sahip oldukları çalışmalar ile bulgulanmıştır (Garrity, 1989; akt. Pamuk, 2015).

Poresky ve Hendrix'in çalışmasında; evcil hayvan sahibi olan çocukların diğerlerine göre; kendine güven, bağımsız karar verebilme ve empati becerilerinin yüksek derecelerde olduğu bulgulanmıştır. Kansere olan hastaların hayvanlar ile iletişime geçmesiyle birlikte vücutlarında endorfin, dopamin düzeylerinin arttığı bununla birlikte anksiyete ve stres düzeylerinin azaldığı, anlamlı ve nitelikli bir yaşam sürdürmeye geçtikleri öngörülmektedir (Johnson ve ark. 2003; akt. Koçak, 2009). Hayvan destekli tedavi ve terapi evcil hayvanın anksiyete, gerginlik ve depresyon azaltmasıyla keşfedilmiştir (Beck, 2000; Elizabeth, 1995; Bronson, 1987; akt. Koçak, 2009). Becker (2000) yaptığı çalışmada, bir hayvan ile konuşmanın bir insanla konuşmaktan daha

etkili ve kişide daha az soruna yol açtığını ortaya çıkarmıştır. İnsanların bir hayvana dokunurken en düşük kalp ritmine, bir hayvanla konuşurken daha yüksek, bir insanla konuşurken ise en yüksek ritme sahip olduklarını söylemiştir. Bu sebep ile günümüzde, hayvanlarla iletişimin ve temasının faydaları, hayvan destekli tedaviler ve terapilerde kendisini göstermektedir (Koçak, 2009).

Bowlby (1977, 1982), Ainsworth (1989), Hazan ve Shaver (1987, 1994) anne ve çocuk ya da bakım verenle arasındaki bağlanmaya odaklansa dahi bağlanmanın sadece bunlarla sınırlı olmadığını, zamanla bireylerin farklı bağlanma figürlerine bağlanabileceklerini belirtmektedir. Bu bağlamda kardeş, arkadaş, romantik partner ve baba bağlanma figürü olarak incelenmiş ve yorumlarda bulunulmuştur (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Weiss (1982), bağlanmanın çeşitlilikler gösterebileceğini, kişiden kişiye ve toplumdaki farklılıklarının bulunduğunu söylemiştir (Karameşe, 2014). Ainsworth (1969) göre bağlanmanın önce anneyle sonrada diğer bireylerle kurulduğunu ve bu bağlanmada bağlanma davranışları değişse de bağlanmanın devamlılık gösterdiğini savunmaktadır (Morsünbül ve Çok, 2011). Bowlby (1988), bağlanma davranışının farklı şartlarda birden fazla kişiye gösterildiği görüşünü desteklemektedir (Bowlby, 2013).

Bu çalışmada tek Türkçe uyarlaması yapılmış ölçek olması sebebiyle, 18 yaşın üzerindeki insanların evcil hayvanlara bağlanma düzeyini ölçmek amacıyla Johnson, Garrity ve Stallones'in (1992) geliştirmiş olduğu, Karameşe (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış olan, Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma Ölçeği Türkçe Formu'nun kullanılmasında karar kılınmıştır. Johnson, Garrity ve Stallones (1992) de bağlanma kuramına atıfta buldukları için bu çalışmada teorik olarak bağlanma kuramı ekseninde yürütülmüş olup, evcil hayvanın bir bağlanma figürü olması, bağlanma kuramı zemininde desteklenmektedir.

1.2.5 Evcil Hayvana Bağlanma ve Betimsel Değişkenler

Evcil hayvanlara bağlanma kuramında kadın ve erkek arasında farklılık gözlenmemiştir (Howe, 1995; Stallones ve ark. 1990; Karameşe, 2014). Bradley, Koepke ve Mars (1994) kadınlarda erkeklere oranla evcil hayvanlarına daha bağımlı olduklarını fakat istatistiksel olarak cinsiyet farkının bulunmadığını ortaya atmışlardır (Karameşe, 2014). Karameşe (2014) çalışmasında evcil hayvan sahibi kadın bireylerin, bağlanma

düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede erkeklerden daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Albert ve Bulcroft (1988) evcil hayvan türünün bağlanmayı ve insanlaştırma seviyesini etkilediğini söylemişlerdir. Köpek sahiplerinin kedi ve diğer evcil hayvan sahiplerine göre bağlanma ve insanlaştırma düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır(Karameşe, 2014). Fakat Howe (1995), köpek ve kedi sahiplerinin bağlanma düzeyleri arasında istatistikî anlamda anlamlı farklılık olmadığını söylemiştir (Karameşe, 2014). Karameşe (2014) çalışmasında, köpek sahiplerinin, kedi ve diğer evcil hayvan sahiplerine göre bağlanma düzeyinin daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Albert ve Bulcroft (1988) aynı zamanda çocuksuz ailelerin, hiç evlilik yaşamamış ve boşanmış bireylerin evli bireylere göre evcil hayvana bağlanma ve insanlaştırma düzeylerinin daha yüksek olduğunu söylemişlerdir(Karameşe, 2014). Stallones,ve ark.(1990), hiç evlenmemiş yetişkinlerin bağlanma düzeyinin diğerlerinden istatistiksel olarak daha yüksek oranda olduğunu bulgulamışlardır(Karameşe, 2014). Johnson, Garrity ve Stallones (1992) evli bireylerin, evcil hayvanlarına bağlanma düzeylerinin anlamlı derecede düşük olduğunu belirlemiştir. Fakat Bagley ve Gonsman (2005), medeni durum ile evcil hayvana bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olmadığını öne sürmektedir (Karameşe, 2014). Ülkemizde yapılan bir çalışmada Ambaroğlu(2007); insanla ilgili çalışan mesleklerde, kadınlarda ve orta yaş grubunda, evcil hayvan besleme oranının daha fazla olduğu görülmüştür. Aynı zamanda eğitim düzeyi arttıkça hayvan besleme sebebinin sevgi ya da merhamet olduğunu fakat eğitim düzeyi düştükçe hediye edilmesi ya da çocuğunun istemesi gibi başka faktörlere bağlı olduğu görülmektedir.

Johnson, Garrity ve Stallones (1992), yakın arkadaş sayısı az olan insanların evcil hayvanlarına bağlanma düzeylerinin yüksek olduğunu öne sürmüştür. Bagley ve Gonsman (2005) ve Woodwarda ve Bauerb (2007), evcil hayvana sahip olma süresi arttıkça bağlanma düzeyinin arttığını bulgulamışlardır. Fakat Howe (1995), sahip olma süresi ile bağlanma düzeyi arasında ilişki olmadığını belirtmiştir (Karameşe, 2014). Karameşe (2014) 2 ile 4 yıldır evcil hayvana sahip olan bireylerin, evcil hayvanlarına 0-1 yıldır sahip olan bireylerden bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

Evcil hayvan besleme alışkanlığı, bağlanma ihtiyacı ile sosyal bir olgu olarak da ele alınmalıdır. Çünkü hayvanlar doğal çevreyle olan bütünlüğümüzü tamamlar. Bağlanma figürü olarak da sosyal hayatımızın işlevini tamamlamaktadır (Ürgüplü, 2014). Evcil hayvan besleme konusunda belirleyici olarak insani farklılıklar önemlidir. Ekolojik dengenin önemini vurgulamak, düzenli ve sağlıklı bir hayatın devamının bu dengeye bağlı olduğunu bilmekten geçmektedir. Dengenin bozulması büyük problemlere yol açacağı için, bu dengeye ait küçük ya da büyük her ögenin rolünün küçümsenmemesi gerekmektedir. Dünyadaki doğal dengenin korunmasında insan hem yetkin hem de sorumlu olarak vurgulanmaktadır(Ambarlıoğlu, 2007).

Doğa, cansız ve canlı unsurlardan oluşan bir bütündür ve doğadaki her bir unsur birbirine bağlı haldedir. Bu bütünün koparılmaz bir parçası insandır (Köşker, 2013) Bağlanma kuramı literatürde çok geniş bir yer kapsamaktadır. Ayrıca bireyin yetişkinlik döneminde de yaşamını etkilediği yapılan çalışmalar ile kanıtlanmıştır. Bağlanma örüntüsü zaman ve yaşantısal deneyimlerle evrim göstermektedir.

1.3.Mizaç- Karakter

Kişilik geniş bir kavramdır ve insanın tüm özelliklerini içerisinde barındırmaktadır. Mizaç, huy ve karakter bu kavramın içerisinde yer almaktadır. Mizaç, kişiliğin genetik temelli kısmını oluşturan ve kişilik ile kısmi olarak örtüşen bir kavram olarak ele alınmaktadır. (Goldsmith, Buss, Plomin, Rothbat ve ark. 1987). Mizaç genetik temeli, karakter, çevresel faktörleri ve öğrenme yoluyla gelişen kısmı ifade ederken, kişilik mizaç ve karakterin dinamik bütünlüğünü ifade etmektedir. Araştırmacıların dikkate aldığı bir diğer önemli nokta ise mizacın kişilik oluşumunda önemli bir rolünün olmasıdır. Lindgren'e (1969) göre, mizaç kişiliği oluşturan tek önemli etmen değildir, özellikle çocuklukta ailenin duygusal durumunu, koşullarını ve tepkilerini etkilediği için, çevreyle etkileşim sonucu gelişen kişilik üzerinde önemli bir etkiye sahip bir olgudur. Bu görüşe göre, bebekler dünyaya geldiğinde doğuştan var olan bir mizaca sahiplerdir ve bu sürede mizaç yeni doğanın kişiliğinin bütününe oluşturmaktadır. Olgunlaşma ve çevreyle etkileşim sonucu, zamanla diğer kişilik yapıları ve stratejiler de gelişir. Özetle mizaç kişiliğin biyolojik temelli yapısını oluşturan ve kişilik ile örtüşen bir kavram olarak ele alınmalıdır (Goldsmith, Buss, Plomin, Rothbart ve ark. 1987).

Mizaç, kelime anlamı olarak, tabiat, huy, yaratılış, karakter kelimeleri ile eş anlamlı olarak kullanılabilir.(TDK)

Mizaç genetik temeli olan, tavır ve davranışları anlatmaktadır. (Goodwin ve Jamison 1990). İnsanoğlunun mizaç özelliklerinin farklılık göstermektedir. Bu durum Hipokrat zamanından beri bilinmektedir. Mizaç, bireyin duygu ve eylemlerini yapısal olarak etkilemektedir ayrıca kalıtsaldır ve devamlılık göstermektedir. Neşelenmek, çabuk kızmak, sinirlenmek, çabuk öfkelenmek, hareketli olmak ya da hareketsiz kalabilmek gibi özellikler, bireylere göre değişik mizaç özellikleri taşıyabilmektedir. (Köknel,1997) Mizaç, biyolojik temeli olan, tekrarlayıcı duygu, düşünce ve davranış özellikleridir. Bireyin doğumu ile başlayan, kalıtsal ve bireyin yaşamı boyunca devamlılık gösteren özellikleridir.(Akiskal ve ark 2005).

Akiskal ve arkadaşları mizaç kavramını yeniden inceleyerek, duygulanım ile ilgili mizacın, duygudurum bozukluklarının temeli olduğunu söylemişlerdir. Akiskal afektif mizacın duygudurum bozukluklarının temelini oluşturduğunu iddia etmiş ve depresif, hipertimik, siklotimik, sinirli (irritabl) ve endişeli (anksiyöz) mizaç olmak üzere beş temel afektif mizaç tanımlanmaktadır. Güncel araştırma bulguları özgül afektif mizaç tiplerinin (depresif, siklotimik, hipertimik, irritabl ve anksiyöz) minör ve majör duygu durum bozukluklarının genetik özelliklerle ilişkili belirtileri ve sıklıkla öncülleri olduğunu göstermektedir. Bu beş temel mizacı değerlendirmek için ise (MPPS-MD ve TEMPS) geliştirmişlerdir. (Akiskal H ve ark, 1998, Erdiman S, 2010).

Akiskal ve Malya'nın tanımlamış olduğu beş mizaç tipi (Akiskal ve ark. 1998);

Hipertimik Mizaç;

- Erken başlangıçlı (21 yaş ve öncesi)
- Haftanın tüm günleri, 6 saatin altında uyuma
- İnkâr savunma mekanizmasını çok sık kullanan
- Neşeli, coşkulu ya da aşırı iyimser
- Abartılı, öz güveni fazla yüksek, abartılı, sürekli övünen

- Çok fazla konuşan
- Çok fazla plan yapan, tedbirsiz ve tükenmez bir enerji ve dürtüyle koşuşturan
- Sıcakkanlı, dışa dönük, insani ilişkileri çok seven
- Başkalarının işine sürekli burnunu sokan
- Libidosu yüksek ve rastgele cinsel ilişkiye giren

Eşikaltı Depresif (Distimik) Mizaç;

- Erken başlangıçlı (21 yaş ve öncesi)
- Başka bir durumla ilişkili olmayan, hafif depresif belirtiler
- Gün içerisinde 9 saatten fazla uyuma
- Psikomotor hareketlerde yavaşlama, anhedoni, derin düşüncelere dalma ve enerji azlığı
- Ümitsizlik, karamsarlık, neşesiz
- Pasif ve sessiz
- Aşırı eleştirici ve şüpheli
- Kendi kendini eleştiren, cezalandıran ve küçülten
- Başarısızlıkları, yetersizlikleri ve tüm olumsuz olaylar karşısında çok düşünen

İrritabl (Sinirli) Mizaç;

- Erken başlangıçlı(21 yaş ve altı)
- Genellikle karamsar(irritabl)
- Sık sık derin düşüncelere dalma
- Aşırı eleştirici ve sürekli durumdan şikâyetçi
- Mizahtan uzak şakalar yapan

- Dürtüsel, disforik ve yerinde duramayan
- İstenmediği yerlere gidip, ortamda sıkıntı yaratan
- Antisosyal kişilik bozukluğu

Siklotimik Mizaç;

- Erken başlangıçlı(21 yaş ve altı)
- Duygu durum ve davranışlar arasında, sık ve hızlı geçişlerin olduğu iki dönemli durum
- Bitkin, cansız/ Canlı, öforik
- Kötümser/İyimser
- Düşük özgüven/Yüksek özgüven
- Suskun, hiç konuşmama/Çok konuşma
- Sürekli uykulu/Enerjik, uyanık
- Sulu gözlü/şakacı
- İçe dönük/aşırı sosyal olma çabası
- Üretkenlikte sürekli değişen aktivite

Anksiyöz (Endişeli) Mizaç;

- Erken başlangıçlı ve sinsi bir şekilde, kronik ve aralıklı olarak kaygı duyma eğilimi vardır.
- Sürekli tetikte olma hali.
- Gevşeyememe ve bir felaket olacakmış hissi.
- Bir neden olmaksızın güvensizlik hissi.
- Sıradan ve önemsiz konular ile ilgili önlemez bir endişe duyma.
- Gerginlik ve gastrointestinal huzursuzluk.

Cloninger'in ilk kez 1987 yılında yayınlanmış olan makalesinde ortaya attığı, Psikobiyolojik Kişilik Modeli olarak da adlandırılan, Mizaç ve Karakter Kuramı, alanda hala geçerliliğini sürdüren önemli kişilik kuramlarından birisidir. Bu kurama dayanarak geliştirilen TCI (Temperament and Character Inventory) ölçeği klinik ortamlarda anksiyete, duygu durum, yeme, madde bağımlılığı gibi psikiyatrik bozuklukların tanı ve ayırıcı tanılarında sıklıkla kullanılmaktadır (Köse, 2003). Cloninger (1987) aile 24 çalışmaları, boylamsal çalışmalar ve kişilik yapısıyla ilgili yapılan psikometrik çalışmaların yanı sıra insanlarda ve diğer hayvanlarda öğrenme ve davranışsal koşullanma ile ilgili nörofarmakolojik ve nöroanatomik çalışmalardan elde ettiği bilgileri sentezleyerek biyososyal bir kişilik teorisi ortaya çıkarmıştır. Cloninger, kişiliğin yapısını ve gelişimini tanımlamak için, genel bir psikobiyolojik kuram geliştirmiştir (Cloninger 1987, Cloninger ve ark. 1993). Bu model dört mizaç ve üç karakter boyutu içermektedir. Mizaç boyutları; yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı ve sebat etme. Karakter ise; kendini yönetme, işbirliği yapma ve kendini aşma kavramlarını içermektedir.

Mizaç, genetik yönü baskın, yaşam boyunca durağan, sosyokültürel etmenler karşısında değişim göstermeyen, duygusal uyarılar karşısında otomatik eşlik eden 'kişiliğin duygusal özü' olarak tanımlanmaktadır. Farklı etnik gruplar, kültürel farklılıklar, politik sistem ve kıta farklılıklarına karşın evrensel bir yapı olduğu bilinmektedir (Svrakic D, Cloninger C, 2007, Mertol S, 2011). Mizaç boyutu tehlike, yenilik veya ödül, cezaya yanıt olarak öğrenmedeki bireysel farklılıklara göre tanımlanmıştır. Mizaç faktörlerinden ilki olan; Yenilik Arayışı (novelty seeking); çabuk karar verme, dürtüsel davranışlar gösterme, sık araştırmacı aktivite, ödül alma olasılığı belirlediğinde taşkınlık ve engelleme anında aktif kaçınma gibi davranışların başlamasında ya da etkinleşmesinde kalıtsal yanlılık, eğilim olarak görülebilmektedir. Yüksek yenilik arayışına sahip bireyler çabuk sinirlenen, çabuk sıkılan, meraklı, dürtüsel, düzensiz ve abartılı bireyler olarak görülmektedir. Olumlu özellikleri; keşif ve yenilik arayışı içinde, ödül potansiyeli yüksek, özgün kişilerdir. Olumsuz yanları ise; maymun iştahlı olmaları şeklinde belirtilene bilir. Düşük yenilik arayışına sahip bireyler ise, meraksız, ağır mizaçlı, soğukkanlı, çekingen, düzenli ve tutumludurlar. Olumlu yanları; sistemli, düşünceli, titiz ve esneklik gösteren bireyler olmalarıdır. (Mertol S, 2011)

Zarardan Kaçınma (harm avoidance); gelecekte yaşanabilecek sorunlar için kötümser endişeler, yabancılardan utanma gibi pasif olan kaçınan davranışlar, belirsizlik korkusu ve kolayca yorulma gibi davranışların durdurulmasındaki kalıtsal yanlılık, eğilim olarak görülebilmektedir.

Ödül Bağımlılığı (reward dependence); kendini sosyal bağıllık, aşırı duygusallık ve diğerlerinin onayına bağımlılık gibi özellikler gösteren kalıtsal yanlılık, eğilim olarak görülebilmektedir. Bu kişiler aşırı duygusal ve başkalarının onayına bağımlıdırlar. Yüksek ödül bağımlılığı olan kişiler merhametli, girgin, adanmış ve bağımlı kişilerdir. Ödül bağımlılığı düşük olan kişiler ise, pratik, toplum karşısında duyarsız, soğuk, inatçı ve yalnızlık karşısında kayıtsız kişilerdir.

Sebat Etme (persistence); önceleri ödül bağımlılığı bileşenlerinden birisi olarak düşünülmekteydi. Sebat etme; yorgunluk, engellenme ve aralıklı olarak pekiştirilmesine rağmen davranışın sürekliliğindeki kalıtsak yanlılık, eğilim olarak görülebilmektedir. (Cloninger, 1986; 1987). Aynı zaman da mükemmeliyetçi kişiler olarak gözlenmektedirler. Çalışkan, azimli ve hırslı kişilerdir. Yorgunluk, engellenme gibi durumlar karşısında, davranışı sürdürülebilmeye karşı biyolojik yatkınlığı olan kişilerdir. (Arkar H, 2004, Mertol S, 2011).

Cloninger'in (1993) oluşturduğu yedi boyutlu psikobiyolojik kişilik modelinin dört boyutunu erken dönemlerinde şekillenmiş, kalıtsal ve otomatik duygusal tepkiler olarak tanımlanan mizaç oluşturmaktadır. Karakter olarak adlandırılan diğer üç boyut ise yetişkinliğe kadar olgunlaşan, öğrenmeye ve anlamaya yönelik kavramlar olarak belirtilmektedir (Karakas, 2009).

Karakter, kendimiz, içgörü öğrenmek, diğer insanlar ve diğer nesnelere hakkındaki kavramlarımıza dayalı olarak, gönüllü hedefler ve değerlerdeki bireysel farklılıklar anlamına gelmektedir. Karakter, içgörü kazanılması, çevremizdeki insanlar ve nesnelere ile ilgili kavramlarımıza dayanarak, hedef ve değerlerimizdeki bireysel farklılıkları ifade etmektedir. İç görü öğrenme yolu ile oluşan, deneyimlerimizin kavramsal bir organizasyonu olarak uyumsal karşılığın gelişimi olarak tanımlanabilir. Yani karakter, bireyin istemli olarak kendi kendine ne yaptığıdır. Kişinin doğumu ile başlayıp,

erişkinlik dönemine doğru zamanla olgunlaşmaktadır. 3 boyutu bulunmaktadır. (Mertol S, 2011).

Tablo 1: Cloninger' in belirtmiş olduğu dört mizaç boyutunda, yüksek ve düşük puan almış olan bireylerin tanımlayıcı özellikleri. (Svrakic D, Cloninger C, 2007).

Mizaç Boyutları	Yüksek Puan Alan	Düşük Puan
<i>Zarardan Kaçınma(ZK)</i>	<i>Kötümser</i> <i>Korkak</i> <i>Utangaç</i>	İyimser Cesur Dışa Dönük Enerjik
<i>Yenilik Arayışı(YA)</i>	Araştırmacı Dürtüsel Savurgan Çabuk sinirlenen	Çekingen Tedbirli Tutumlu Sabırlı
<i>Ödül Bağımlılığı(ÖB)</i>	Duygusal Samimi Candan Sevecen	Ayrık Uzak İtici Aykırı
<i>Sebat Etme(SE)</i>	Çalışkan Azimli Hevesli Mükemmeliyetçi	Tembel Boş vermiş Meraksız Pratik

Kendilik kavramlarının üç yönü vardır; bir kişinin kendini ne ölçüde otonom bir kişi, kendini yönetme (self-directedness), toplumun bütünleşmiş bir parçası, iş birliği yapma (cooperativeness) ve evrenin bütünleşmiş bir parçası, kendini aşma(self transcendence) olarak tanımladığına göre farklılaşmaktadır (Cloninger, Svrakic ve Przybeck, 1993).

Kendini Yönetme; bireyin kendi kararları karşısında sorumluluk alabilme, kendi isteklerini bilmesi, sorunlarını çözebilme becerisi ve kendine güveninin yüksek olup, kabullenme gibi özelliklerin bir araya gelmesinden oluşmaktadır. Bu kişiler gerçekçi kişilerdir. Kendini yönetme puanı düşük olan kişiler, sorumsuz, suçlayıcı, yardıma muhtaç ve güvenilmez kişilerdir. (Arkar H, 2004,Mertol S, 2011).

İş Birliği yapma; empati yapabilen merhametli, hoş görülu ve yardımsever kişilerdir. Bu boyutta düşük puan alınması bir kişilik bozukluğu ile ilişkilendirilmektedir.

Kendini Aşma; inançlı, ülküleri olan ve aydınlanmaya açık bireylerdir. Bir bütünü oluşturan temel ve önemli parçaların tümüyle özdeşim kurabilme durumu olarak tanımlanabilir. Klinik olarak şizoid kişilik bozukluğu tanısı alan hastalarda düşük olduğu görülmektedir. Kendini aşma puanı yüksek olan bireyler, dindar, adaletli ve alçak gönüllü kişiler olup, düşük puan alan bireyler ise, materyalist, pratik, gösterişli olmaya çalışan, kontrolcü kişilerdir. Bu kişiler ölümu, başarısızlıkları, maddi ve manevi tüm kayıpları kabullenmekte güçlük çekmektedirler. (Arkar H, 2004, Mertol S, 2011).

Tablo 2: Cloninger' in belirtmiş olduğu üç karakter boyutlarında, yüksek ve düşük puan almış olan bireylerin tanımlayıcı özellikleri. (Svrakic D, Cloninger C, 2007).

Karakter Boyutları	Yüksek Puan Alan	Düşük Puan Alan
Kendini Yönetme (KY)	Beceriklilik Sorumluluk Disiplinli Amaçlılık Kendini Kabullenme	Pasiflik Suçlama Disiplinsizlik Amaçsızlık Talepkar
İş Birliği Yapma (İY)	Tolerans Empati Yardım sever İlkeli Merhametli	Toleranssız Duyarsız Bencil Fırsatçı Kinci
Kendini Aşma (KA)	Öngörü Anlayışlı İtiraz Etmeyen Maneviyatçı İdealist	Faydacı Yansız Kuşkucu Maddeci Göreceli

Mizaç duygulara dayalı becerilerin ve alışkanlıkların bütünleştirilmesinin altında yatan bağlantı kurma, motivasyon ve bağlantı kurma süreçlerine karşılık vermektedir.

Karakter, kavramsal öğrenmeye dayanan somutlaştırma ve sembolizasyon süreçlerine karşılık vermektedir. Mizaç ve karakter iki tip bellek olarak kavramsallaştırılmıştır. Mizaç, kişiliğin “duygusal özü”, kortikositriatolimbik sistem tarafından düzenlenen işlemsel belleği barındırmaktadır. Karakter ise kişiliğin, “kavramsal özü”, sembolizasyon ve soyutlama yüksek bilişsel işlevlerini içeren önermesel bellek ile ilişkilendirilmiştir. Bu iki temel bellek ve öğrenme sistemi işlevsel olarak ayrıştırılabilmektedir. Örneğin, Parkinson hastalığı olan kişilerde işlemsel öğrenmede bozulmalar olurken, önermesel öğrenmede herhangi bir bozukluk görülmez. Tam tersi olarak önermesel öğrenmede bozulmalar gösteren medial temporal lob’daki lezyonlarla karakterize amnestik sendromlu kişiler, işlemsel öğrenmede bozulma göstermemektedirler (Cloninger ve Svrakic, 2000).

1.4.Yalnızlık

Yalnızlık kişiden kişiye farklılık gösteren bir duygudur. Yalnızlık ve tek başına olmak arasında farklılık vardır. Yalnızlık bireye acı verir ve istek doğrultusunda bakıldığında istenen durum değildir. Yalnız olmak bazıları için ise bir tercihtir (Geçtan, E.2005). Yalnızlık kimselerin olmaması korkusu olarak adlandırılabilir. Günümüzde iletişim teknolojilerinin artması ile birlikte yalnızlığın nitel ve nicel boyutlarında önemli bir farklılaşma görülmektedir. Bunun nedeni olarak modernleşmenin ortaya çıkardığı yeni yaşam tarzı gösterilmektedir. Bu tarz bir yaşamda insanın en temel ihtiyaçlarından olan sevgi, kabul görme, ait olma, paylaşma, yardımlaşma, güven duyma, bağlanma ve anlaşılma gibi gereksinimlerin karşılanması oldukça zorlaşmaktadır (Koçak, R.2003).

Freud’un yapıtlarında, yalnızlıkla ilgili açık bir görüş bildirdiği görülmemiştir. Fakat Freud çocukların iki temel korkusu olduğunu söylemiştir. Bu korkulardan bir tanesinin yalnızlık olduğunu ve çocuğun bakımı ile sorumlu olan bireyin (genellikle anne) yokluğu durumunda yaşandığını belirtilmektedir (Duy, 2003).

Young, kişinin çevresi ile ilişki kurabilme konusundaki becerilerinde uzun dönemli bilişsel ve davranışsal eksikliklerle sonuçlanan soyutlanma duygusunu kronik yalnızlık olarak tanımlamıştır. Ayrıca Young, yalnızlık olgusunun farklı şekillerde yaşandığını ve yalnızlığa neden olan tipik otomatik düşünceleri araştırmış ve bu düşünceleri 12 gruba ayırmıştır. Bunlar: tek başına olmaktan mutsuzluk duyma, düşük benlik kavramı, sosyal kaygı, sosyal uyumsuzluk, güvensizlik, sınırlama, eş seçiminde problemler, yakınlığı

reddetme, cinsel kaygı, duygusal bağlanma ile ilgili kaygı, pasiflik ve gerçekçi olmayan beklentilerdir (Koçak, E. 2008).

Yalnızlık kaçınılan, öfke, üzüntü ve kaygı diğerlerinden kendini farklı hissetme duygularının eşlik ettiği hoş olmayan ve istenmeyen bir deneyim olarak açıklanmaktadır (Jones, Freemon ve Goswick, 1981; Russell, Peplau ve Cutrona, 1980, DiTomasso ve Spinner, 1997). Yalnızlık; genç yetişkinler ve ergenler arasında sık olarak görülmektedir (Jones ve Carver, 1991). Yapılan çalışmalardan elde edilen verilere göre yalnızlığın düşük benlik saygısı (Olmstead, Guy, O'Malley ve Bentler,1991), sosyal becerilerde yetersizlik (DiTomasso, 1997) depresyon (Anderson ve Harvey, 1988), alkolizm (Sadava ve Pak, 1994), obezite (Schumaker, Krejci ve Small, 1985) ve intihar (Weber, Mathe ve Nolsen, 1997) gibi geniş yelpazede yer alan bir takım psikolojik sorunlarla ilişkili olduğunu ortaya konulmaktadır.

Weiss (1973, 1987) teorikte duygusal ve sosyal olmak üzere yalnızlığı ayırmaktadır. Duygusal yalnızlığın aile, özel arkadaş ve ilişkilerle ilişkili olduğunu, sosyal yalnızlığın ise sosyal ortamda kurulan arkadaşlıklarla ilişkili olduğunu belirtmektedir. Cutrona (1982) genç yetişkinlerde yalnızlığı tahmin ettireninin flört etme ve aileden çok sosyal ilişkilerde ve arkadaşlıklarla ilişkili memnuniyetsizlik olduğunu rapor etmektedir. Yalnızlık ve cinsiyet değişkeninin ele alındığı araştırma sonuçlarında ergenlerde yalnızlık düzeyleri açısından erkekler ve kızlar arasında anlamlı farklılıklar bulunmamasına rağmen genç yetişkinlik yıllarında erkeklerin kızlara göre daha fazla yalnızlık yaşadıkları rapor edilmektedir (Jones, Freeman ve Goswick, 1981; Wittenberg ve Reis, 1986).

Yapılmış deneysel çalışmalar sonucunda üniversite öğrencilerinde (Schmitt ve Kurdec, 1985), erken, orta ve genç adolesanlarda (Mahon ve Yarcheski, 1992) sosyal desteğin ve yalnızlığın birbirleriyle ters yönde bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Mahon ve Yarcheski (1994) algılanmış soysal destek artarken yalnızlık düzeyinin azaldığını, sosyal destek azalırken yalnızlık düzeyinin arttığını belirtmiştir. Algılanmış sosyal destek ile alınan sosyal destek olmak üzere iki farklı sosyal destek türünden bahsedilmektedir. Algılanmış sosyal destek, bir kişinin ihtiyaç duyduğunda destek kaynaklarının varlığının olması durumudur. Öznel ve niteliksel olarak tanımlanmakta, ölçülmekte ve algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlık üzerinde alınan sosyal destekten daha belirleyici olduğu araştırmalar ile belirlenmiştir (Stokes, 1985).

Weiss (1973) etkileşim kuramının en önemli öncülerinden birisidir. Onun için sosyal yalnızlığa sahip birey can sıkıntısı yaşamaktadır ve kendisini topluma yabancılaşmış hissetmektedir. Weiss durumsal ve karakterolojik yalnızlık kuramlarını ayırmıştır. Durumsal yalnızlıkta kişi yalnızlığı bir durum olarak görür. Karakterolojik kurama göre yalnızlığın ortaya çıkmasında kişilik özellikleri başrol oynamaktadır. Weiss (1974)'e göre farklı tip ilişkiler bireylerin farklı kişiler arası ihtiyaçlarını karşılamakta aynı zamanda farklı sosyal destek tiplerini sunmaktadır. Örneğin; bağlanma bir eş ya da romantik bir ilişkideki bireyden; sosyal bütünleşme ise arkadaşlardan gelir. Çok boyutlu algılanmış sosyal destek, kuramsal olarak üç farklı kaynaktan; arkadaşlar, aile ve birey için anlamlı diğer kişilerden (akraba, komşu) elde edilmektedir. Arkadaşlardan algılanan sosyal destek, okul ortamında yalnızlığı en fazla etkileyici değişkenlerden biridir (Cutrona, Peplau ve Russell, 1980). Yalnızlığı etkileyen bir başka değişken ise ailelerin çocuklarına sağladıkları destektir. Bullock (1993) sevecen ve sıcak aynı zamanda aileleri tarafından destek gören çocukların yalnızlık düzeylerinin düşük olduğunu söylemektedir.

Bireylerin sosyal ilişkilerindeki ihtiyaçları ve istekleri arasında meydana gelen uyumsuzlukların ortaya çıkması yalnızlık sıkıntısını ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Bilişsel yaklaşımlara göre yalnızlık bireyin sosyal ilişkilerinde algılamış olduğu yetersizlikler ve memnuniyetsizliklerden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda yalnızlık algılara ve standartlara göre değerlendirilmelidir; kişinin kendisini, sosyal yaşamını ve ilişkilerini nasıl algıladığına ve değerlendirdiğine göre değişimler gösterir. İki insanın benzer sosyal ilişkilere ve sosyal ortamlara sahip olmasına rağmen biri yalnızlık yaşayabilirken diğeri yalnızlık duygusunu hissetmeyebilir. Kişinin yaşadığı yalnızlık düzeyi sosyal ilişkilerine dair belirlediği ölçütlere göre değişim göstermektedir (Peplau ve ark.1982).

İKİNCİ BÖLÜM

Yöntem

2.1.Yöntem

Çalışmanın örneklemini 112 evcil hayvan sahibi birey oluşturmaktadır. Denekler randomize yöntemle seçilmiştir. Kullanılan ölçekler: Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma Ölçeği, Temps- a Mizaç Karakter Envanteri ve Ucla Yalnızlık Ölçeği olarak belirlenmiştir.

2.1.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemini evcil hayvan sahibi bireyler oluşturmaktadır. (n=112)

Örnekleme oluşturan evcil hayvan sahibi bireyler randomize yöntemle seçilmiştir.

Örneklem için araştırmaya alım ölçütleri;

- 18 yaş ve üzeri olmak.
- Evcil hayvan sahibi olmak
- Okur-yazar olmak.

2.1.3. İşlem Ve Uygulama

1- Temps-a Mizaç Ölçeği

2-Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma Ölçeği

3- Ucla Yalnızlık Ölçeği

Çalışma, Gaziantep şehrinde bulunan evcil hayvan sahibi bireylere yönelik randomize yöntemle seçilmiş olup, çalışmaya kendi istekleri ile katıldıklarına dair gönüllü olur formu imzalatılmıştır. Katılımcılara öncelikle Demografik form verilmiş olup yukarıda sıralanan testlerin kendilerine en uygun şekilde doldurmaları istenmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Katılımcıların tamamına araştırma hakkında ki bilgileri içeren, uygulamanın ne kadar ve ne amaç ile yapıldığını içeren formdur. Bu form aynı zamanda çalışmaya katılan bireylerin gönüllü olduklarını imzaları ile belirttikleri formdur. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu ek1 de sunulmuştur.

2.2.2. TEMPS-A (Temperament Evaluation of Memphis, Pisa, Paris, San Diego Autoquestionnaire)

TEMPS-A mizaç ölçeği, baskın afektif mizacı ve beş temel duygu durum mizacını belirleyebilmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu beş temel duygu durum mizacını belirleyebilmek için; depresif, siklotimik, hipertimik, irritabl(sinirli) ve anksiyöz(endişeli) mizaç alt ölçeklerini de içinde barındıran öz bildirim ölçeğidir.(Akiskal ve Malya, 1987).

Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında mevcuttur.(Vahip ve ark. 2005) Ölçeğin Türkçe versiyonunda depresif, hipertimik, anksiyöz, siklotimik ve irritabl mizaçları değerlendirebilmek için toplam 100 sorudan oluşmaktadır. Testi uygulayan kişi, tüm yaşamını göz önünde bulundurarak sorulara evet yada hayır olarak cevaplandırmaktadır. Vahip ve arkadaşlarının yapmış oldukları geçerlik güvenilirlik çalışmasında ölçeğin orjinalinde 110 soru bulunmaktadır. Ancak çalışmanın sonucunda yapılan faktör analizi sonucu ile hiçbir faktöre yeterli etkisi bulunmayan 10 madde çıkarılmıştır. Ayrıca, ölçeğin orjinalinde anksiyöz mizaç ile ilgili olan maddelerin bir kısmının depresif mizaç faktörü ile yüklendiği ve böylece bu iki boyutun bir arada depresif-anksiyöz mizaç kompleksini oluşturdukları belirtilmiştir. Depresif- anksiyöz mizaç ölçeği 28 madde, siklotimik mizaç özelliği 19 madde, hipertimik mizaç özelliği 20 madde, irritabl mizaç ölçeği 19 madde ve anksiyöz mizaç ölçeği 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlamasının test-tekrar test güvenirligi 0.73 ile 0.93, Cronbach-a tutarlılığı 0.75 ile 0.84 arasındadır. Ölçeğin mizaç puanlarının Cronbach-a güvenirlilik katsayıları anksiyöz mizaç dışında yeterli düzeyde bulunmuştur. Kişi tüm yaşamını düşünerek evet veya hayır şeklinde yanıt verir. Evet, yanıtları 1 puan, hayır

yanıtı 0 olarak değerlendirilir. Baskın mizacı değerlendirmek için kesim noktaları sırası ile 13; 18; 20; 13 ve 18 puandır.

2.2.3. UCLA Yalnızlık Ölçeği

UCLA yalnızlık ölçeği bireyin genel yalnızlık derecesini belirlemeye yarayan likert tipinde bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçeğin orijinalinde gözden geçirilen formu 10 maddesi olumlu yani anlamsal olarak yalnızlık içermeyen, diğer 10 maddesi olumsuz yani anlamsal olarak yalnız bireyleri belirlemeye yönelik toplam 20 maddelik “Tamamen Katılıyorum” (1) ile “Tamamen Katılmıyorum” (4) arasında derecelemeye sahiptir (Russell, Peplau ve Cutrona, 1980). Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan ise 20’dir. Alınan yüksek puanlar bireylerin daha fazla yalnızlık yaşadığına işaret etmektedir. Ülkemizde ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Demir (1989) tarafından yapılmıştır. Demir (1989)’in yaptığı çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı ile ilgili analizler toplam 72 kişi üzerinde hesaplanmış ve cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .96 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin beş hafta ara ile yapılan test tekrar test güvenirlik katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Dünyada ve ülkemizde yalnızlıkla ilgili yapılmış pek çok çalışmada UCLA Yalnızlık ölçeği’nin kullanıldığı görülmektedir.

2.2.4. Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma Ölçeği

Johnson ve diğerleri (1992) tarafından evcil hayvan sahibi bireylerin hayvanlarıyla duygusal bağını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 18 yaş ve üzeri 412 evcil hayvan sahibi bireyle telefon yoluyla görüşme yapılmıştır. Araştırmacılar madde havuzunu oluşturmada ilgili alanyazından ve önceki araştırmacıların çalışmalarından (Companion Animal Bonding Scale; Poresky ve ark, 1987; Pet Attitude Inventory; Wilson ve diğ., 1987; Pet Attitude Scakle, Templar ve diğ., 1981) yararlanarak 42 madde hazırlamıştır. Tüm maddelere cevap veren 322 evcil hayvan sahibinden toplanan verilerle analiz yapılmıştır. (Johnson ve diğ., 1992).

Ölçeğin faktör analizi, diğer evcil hayvan sahibi katılımcıların sayısı az olduğu için sadece kedi ve köpek sahiplerinden toplanan verilerle yapılmıştır. Madde-yanıt modelinden yola çıkarak ölçek maddeleri kedi ve köpek sahipleri için karşılaştırılmış ve maddelerin sınır değerleri hesaplanmıştır. Ölçekteki 14 madde bağlanma düzeyi yüksek evcil hayvan sahipleri tarafından geri kalan 9 madde ise bağlanma düzeyi düşük olan

evcil hayvan sahipleri tarafından kabul edilmiştir. Ayrıca ölçekteki 16 maddenin kedi sahiplerinin kedilerine bağlanma düzeylerini ölçmede daha güvenilir olduğu bulunmuştur. Çalışma sonunda 4'lü Likert tipi 23 maddelik bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek evcil hayvana bağlanmayı, evcil hayvanı ve onun arkadaşlığını insanlarla eşdeğer tutma ve hayvanların da insanlarla aynı haklara sahip olması gerektiğine yönelik maddelerden oluşan 3 faktörlü yapı sergilemektedir. Genel bağlanma faktörü 10, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 19, 21, 22 ve 23; insan yerine koyma faktörü 1, 2, 4, 5, 6, 7 ve 9; hayvan hakları faktörü 3, 8, 14, 16 ve 20 maddeleri ile temsil edilmektedir. Sonuç olarak ölçeğin zayıf bağlanmadan ziyade güçlü bağlanmayı ölçtüğü belirtilmiştir (Johnson ve diğ., 1992). Cronbach alfa değeri ölçek için .93; genel bağlanma alt boyutu için .90; insan yerine koyma alt boyutu için .85 ve hayvan hakları alt boyutu için .80 olarak hesaplanmıştır. Ölçek madde korelasyon katsayısı ise .94'tür. Ölçekteki her bir madde 0 (tamamen katılmıyorum) ile 3 (tamamen katılıyorum) arasında değer alırken Madde 8 ve 21 ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 0 ile 69 arasında değişmektedir ve ölçekten alınan puan arttıkça evcil hayvana bağlanma düzeyi de artmaktadır (Johnson ve diğ., 1992).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Verilerin analizi SPSS 23 programı ile yapılmış ve %95 güven düzeyi ile çalışılmıştır. Çalışmada parametrik olmayan test tekniklerinden Kikare, Spearman korelasyon, Mann Whitney, Kruskal Wallis kullanılmıştır. Spearman korelasyon testi bağımsız iki nicel değişken arasındaki doğrusal ilişkinin yönü ve kuvvetinin belirlenmesi kullanılan test tekniğidir. Kikare nitel değişkenlerin ilişkisinin test edilmesinde, Mann Whitney bağımsız iki grubun nicel bir değişken açısından karşılaştırılmasında, Kruskal Wallis bağımsız k grubun ($k>2$) nicel bir değişken açısından karşılaştırılmasında kullanılan test tekniğidir.

Çalışmada ölçek puanlarının ilişkisi Spearman korelasyon testi ile ölçek puanlarının demografik değişkenlere göre farklılık gösterme durumu Mann Whitney ve Kruskal Wallis testleri ile nitel değişkenlerin ilişkisi ise Kikare testi ile analiz edilmiştir.

Tablo3: Kişisel Bilgiler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	64	57,1
	Erkek	48	42,9
Yaş	18-23	31	27,9
	24-29	35	31,5
	30-35	13	11,7
	36-41	13	11,7
	42-47	12	10,8
	48 ve üstü	7	6,3
Medeni durum	Bekar	67	59,8
	Evli	42	37,5
	Boşanmış	2	1,8
	Diğer	1	,9

Çocuk sayısı	0	82	73,2
	1	12	10,7
	2	11	9,8
	3	5	4,5
	4	1	,9
	Diğer	1	,9
Sosyo-ekonomik düzey	Alt	1	,9
	Alt-orta	14	12,7
	Orta	49	44,5
	Üst-orta	40	36,4
	Üst	6	5,5
Yakın arkadaş sayısı	0	2	1,8
	1	4	3,6
	2	12	10,7
	3	22	19,6
	4	19	17,0
	5 ve üstü	53	47,3
Eğitim düzeyi	İlköğretim	1	,9
	Lise	25	22,3
	Lisans	57	50,9
	Yüksek lisans	19	17,0
	Doktora	10	8,9
İlk evcil hayvanınıza kaç yaşında sahip oldunuz?	0-5	20	18,0
	6-10	27	24,3
	11-15	15	13,5
	16-20	16	14,4
	21 ve üstü	33	29,7

Şuan evcil hayvana sahip misiniz?	Evet	97	87,4
	Hayır	14	12,6
Beslemekte olduğunuz evcil hayvan hangisidir?	Kedi	47	51,6
	Köpek	37	40,7
	Kuş	4	4,4
	Balık	2	2,2
	Diğer	1	1,1
Beslemekte olduğunuz evcil hayvanı kaç yıldır besliyorsunuz?	0-1	39	36,8
	2-4	36	34,0
	5-7	14	13,2
	7 ve üstü	17	16,0
Beslemekte olduğunuz evcil hayvanın bakımından kim sorumludur?	Ana sorumluyum	64	58,2
	Ortak bakıyoruz	40	36,4
	Genellikle diğerleri ilgilenmekte	6	5,5
Evcil hayvan beslemeye başlamanızdaki etken nedir?	Kendi isteğim	83	76,9
	Çocuğumun isteği	5	4,6
	Sevdiğim bir insanı kaybetmem	2	1,9
	Hediye edildiği için	2	1,9
	Yakınlarımdan uzakta oluşum	5	4,6
	Diğer	11	10,2

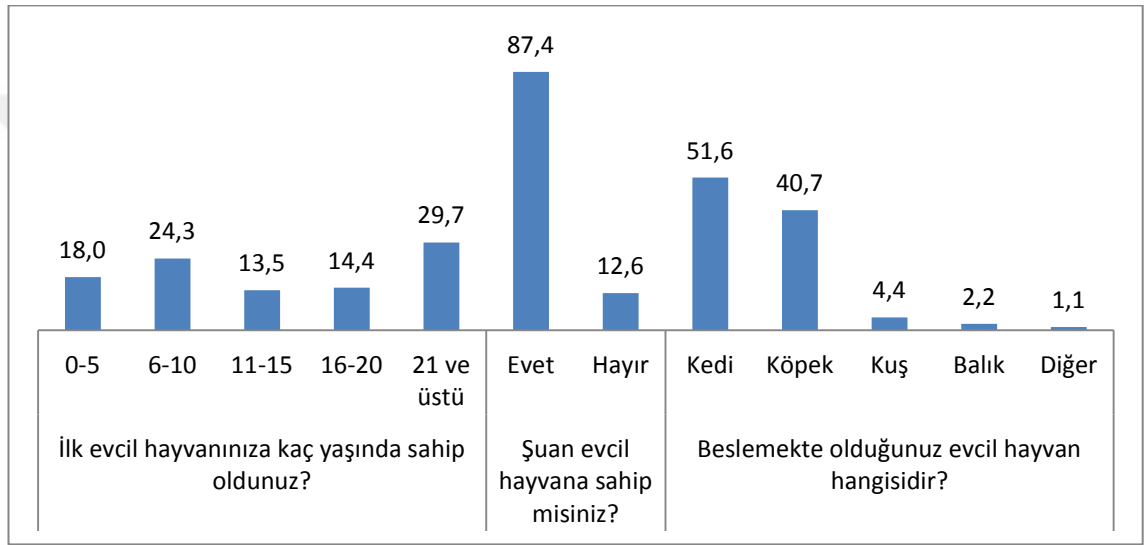
Tabloda katılımcıların kişisel bilgileri görülmektedir.

Katılımcılardan %57,1'i kadın iken %42,9'u erkektir. Katılımcılardan %31,5'i 24-29 yaşında, %27,9'u 18-23 yaşında, %11,7'si 30-35 yaşında, %11,7'si 36-41 yaşında, %10,8'i 42-47 yaşında, %6,3'ü 48 yaş ve üstündedir. Katılımcılardan %59,8'i bekar, %37,5'i evlidir. Katılımcılardan 73,2'sinin çocuğu yok iken %10,7'sinin 1, %9,8'inin 2 çocuğu vardır. Katılımcılardan %44,5'inin sosyo-ekonomik durumu orta, %36,4'ünün üst-orta, %12,7'sinin

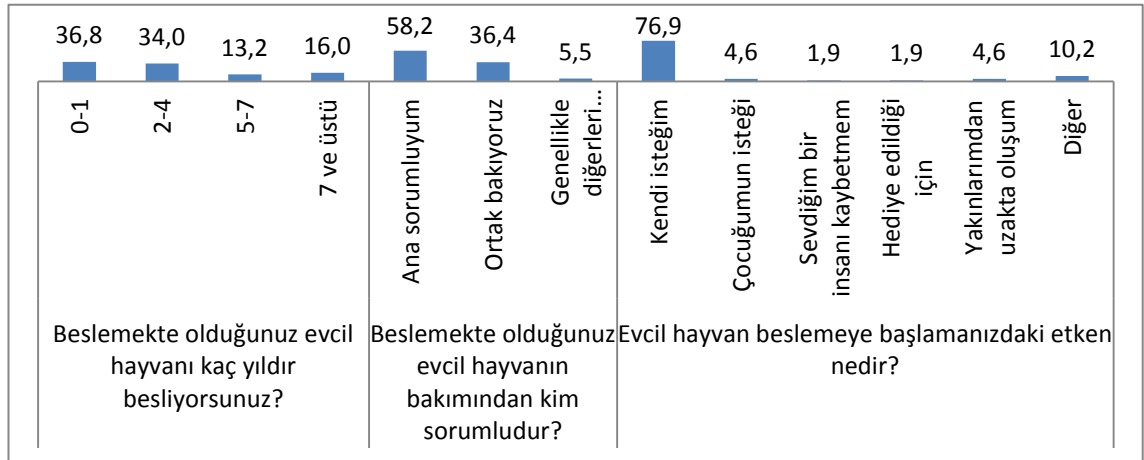
alt-ortadır. Katılımcılardan %47,3'ünün 5 ve üstü, %19,6'sının 3, %17,0'sinin 4 yakın arkadaşı vardır. Katılımcılardan %50,9'u lisans, %22,3'ü lise, %17,0'si yüksek lisans mezunudur.

Katılımcılardan %29,7'si 21 yaş ve üstünde, %24,3'ü 6-10 yaşında, %18,0'i 0-5 yaşında ilk evcil hayvanına sahip olmuştur. Katılımcılardan %87,4'ü şuan evcil hayvana sahiptir. Katılımcılardan %51,6'sı kedi, %40,7'si köpek, %7,7'si diğer hayvanları beslemektedir. Katılımcılardan %36,8'i 2 yıldan az süredir, %34,0'ü 2-4 yıldır, %13,2'si 5-7 yıldır, %16,0'sı 7 yıl ve üstü süredir evcil hayvanını beslemektedir. Katılımcılardan %58,2'si evcil hayvanından kendi sorumlu, %36,4'ü ortak sorumludur. Katılımcılardan %76,9'u kendi isteği ile evcil hayvana sahip olmuştur.

Tablo4: Tabloda Katılımcıların Evcil Hayvanlarıyla İlgili Bilgileri

Tablo5: Tabloda Katılımcıların Evcil Hayvanlarıyla İlgili Bilgileri

Tablo6: Ölçek Puanlarının Betimleyici İstatistikleri

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Genel Bağlanma	112	11	33	28,03	5,14
İnsan Yerine Koyma	112	3	21	15,45	4,31
Hayvan Hakları	112	5	15	12,81	2,35
Depresif Mizaç	112	0	12	5,44	3,02
Siklotimik Mizaç	112	0	18	7,94	4,66
Hipertimik Mizaç	112	0	20	11,82	4,72
İrritabl Mizaç	112	0	17	4,58	4,30
Anksiyöz Mizaç	112	0	22	6,98	5,42
Yalnızlık	112	26	58	38,05	7,36

Tabloda katılımcıların ölçek puanlarına ilişkin betimleyici istatistikleri görülmektedir.

Katılımcıların; Genel Bağlanma puan ortalaması $28,03 \pm 5,14$, İnsan Yerine Koyma puan ortalaması $15,45 \pm 4,31$, Hayvan Hakları puan ortalaması $12,81 \pm 2,35$ 'tir.

Katılımcıların; Depresif Mizaç puan ortalaması $5,44 \pm 3,02$, Siklotimik puan ortalaması $7,94 \pm 4,66$, Hipertimik puan ortalaması $11,82 \pm 4,72$, İrritabl puan ortalaması $4,58 \pm 4,30$, Anksiyöz Mizaç puan ortalaması $6,98 \pm 5,42$ 'dir.

Katılımcıların Yalnızlık puan ortalaması $38,05 \pm 7,36$ 'dır.

Tablo7: Evcil Hayvanı Besleme Süresinin Cinsiyete göre Dağılımı ve İlişkisi

		Cinsiyet				İlişki Testi	
		Kadın		Erkek		X ²	P
		n	%	n	%		
Beslemekte olduğunuz evcil hayvanı kaç yıldır besliyorsunuz?	0-1	22	56,4	17	43,6	2,050	,562
	2-4	19	52,8	17	47,2		
	5-7	10	71,4	4	28,6		
	7 ve üstü	8	47,1	9	52,9		

Tabloda katılımcıların cinsiyeti ile evcil hayvanını besleme süresi arasındaki ilişki Kikare testi sonuçları görülmektedir.

1-7 yıldır evcil hayvanını besleyenlerin çoğunluğu kadın iken 7 yıldan fazla süredir evcil hayvanını besleyenlerin çoğunluğu erkektir. Evcil hayvanı besleme süresi ile cinsiyet arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo8: Evcil Hayvanı Besleme Etkeninin Cinsiyete göre Dağılımı ve İlişkisi

		Cinsiyet				İlişki Testi	
		Kadın		Erkek		X ²	P
		n	%	n	%		
Evcil hayvan beslemeye başlamanızdaki etken nedir?	Kendi isteğim	47	56,6	36	43,4	0,003	,956
	Diğer sebeplerden	14	56,0	11	44,0		

Tabloda katılımcıların cinsiyeti ile evcil hayvanını beslemeye başlama etkeni arasındaki ilişki Kikare testi sonuçları görülmektedir.

Evcil hayvanını kendi isteğiyle ve diğer sebeplerle besleyenlerin çoğunluğu kadındır. Evcil hayvanı beslemeye başlama etkeni ile cinsiyet arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo9: Çocuk Sayısının Evcil Hayvan Sahip Olma Durumuna göre Dağılımı ve İlişkisi

		Şuan evcil hayvana sahip misiniz?				İlişki Testi	
		Evet		Hayır		X ²	P
		n	%	n	%		
Çocuk sayısı	0	71	87,7	10	12,3	Test yapılamaz.	
	1	11	91,7	1	8,3		
	2	8	80,0	2	20,0		
	2'den fazla	7	87,5	1	12,5		

Tabloda katılımcıların çocuk sayısı ile evcil hayvana sahip olma durumu arasındaki ilişki Kikare testi sonuçları görülmektedir.

Test yapılamaz ifadesi ki kare testlerinde kullanılmaktadır. Ki kare testinde beklenen değeri 5'den küçük hücrelerin oranı tüm hücrelerin %20'sinden fazla ile yapılan ki kare testi geçersizdir. Bu durumun sebebi özetle çapraz tabloda hücrelere az sayıda gözlem düşmesidir. Çözümü ise anket sayısının artırılması ya da değişkenin gruplarında birleştirme yapılmasıdır. Örneğin yaş gruplarının 18-25 yaş için 3; 26-30 için 15 kişiden oluştuğu bir durumda gruplar birleştirilerek 18-30 yaş 18 kişidir şekline dönüştürülür.

Tablo10: Evcil Hayvan Sahip Olma Durumunun Eğitim Düzeyine göre Dağılımı ve İlişkisi

		Şuan evcil hayvana sahip misiniz?				İlişki Testi	
		Evet		Hayır		X ²	P
		n	%	N	%		
Eğitim düzeyi	Lise ve altı	19	19,6	7	50,0	Test yapılamaz.	
	Lisans	52	53,6	5	35,7		
	Yüksek lisans	17	17,5	1	7,1		
	Doktora	9	9,3	1	7,1		

Tabloda katılımcıların eğitim düzeyi ile evcil hayvana sahip olma durumu arasındaki ilişki Kikare testi sonuçları görülmektedir.

Tablo11: Evcil Hayvan Sahip Olma Durumunun Cinsiyete göre Dağılımı ve İlişkisi

		Şuan evcil hayvana sahip misiniz?				İlişki Testi	
		Evet		Hayır			
		n	%	N	%	X ²	p
Cinsiyet	Kadın	56	57,7	7	50,0	0,066	,797
	Erkek	41	42,3	7	50,0		

Tabloda katılımcıların cinsiyeti ile evcil hayvana sahip olma durumu arasındaki ilişki Kikare testi sonuçları görülmektedir.

Evcil hayvana sahip olanların çoğunluğu kadındır. Evcil hayvana sahip olma ile cinsiyet arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo12: Evcil Hayvan Besleme Etkeninin Evcil Hayvan Cinsine göre Dağılımı ve İlişkisi

		Beslemekte olduğunuz evcil hayvan hangisidir?						İlişki Testi	
		Kedi		Köpek		Diğer			
		n	%	n	%	n	%	X ²	p
Evcil hayvan beslemeye başlamanızdaki etken nedir?	Kendi isteğim	36	53,7	25	37,3	6	9,0	2,038	,361
	Diğer sebeplerden	8	40,0	11	55,0	1	5,0		

Tabloda katılımcıların evcil hayvanı beslemeye başlama etkeni ile evcil hayvan cinsi arasındaki ilişki Kikare testi sonuçları görülmektedir.

Evcil hayvanını kendi isteğiyle besleyenlerin çoğunluğu kendi beslemekte iken diğer sebeplerden evcil hayvan besleyenlerin çoğunluğu köpek beslemektedir. Evcil hayvan beslemeye başlama etkeni ile evcil hayvanın cinsi arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo13: Ölçek Puanlarının Normallik Testleri

	İstatistik	p
Genel Bağlanma	,863	,000
İnsan Yerine Koyma	,918	,000
Hayvan Hakları	,843	,000
Depresif Mizaç	,953	,001
Siklotimik Mizaç	,967	,007
Hipertimik Mizaç	,945	,000
İrritabl Mizaç	,888	,000
Anksiyöz Mizaç	,920	,000
Yalnızlık	,969	,011

Tabloda ölçek puanlarının normallik testi sonucu görülmektedir.

Ölçek puanlarının normalliği için yapılan Shapiro-Wilk testine göre;

Ölçek puanları için yapılan normallik testi sonuçlarına göre ölçek puanları normal dağılım göstermediklerinden karşılaştırma analizlerinde parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır ($p < 0,05$).

Tablo14: Ölçek Puanlarının İlişki Analizi

		Genel Bağlanma	İnsan Yerine Koyma	Hayvan Hakları
Genel Bağlanma	r	1	,707**	,502**
	p		,000	,000
	N	112	112	112
İnsan Yerine Koyma	r		1	,410**
	p			,000
	N		112	112
Hayvan Hakları	r			1
	p			
	N			112

**p<0,01 , *p<0,05 , p>0,05 ilişki yoktur.

		Depresif Mizaç	Siklotimik Mizaç	Hipertimik Mizaç	İrritabl Mizaç	Anksiyöz Mizaç	Yalnızlık
Genel Bağlanma	r	-,079	,032	,173	-,011	-,077	-,090
	p	,408	,738	,068	,906	,420	,344
	N	112	112	112	112	112	112
İnsan Yerine Koyma	r	,008	,161	,062	,063	,100	-,010
	p	,935	,091	,514	,510	,294	,915
	N	112	112	112	112	112	112
Hayvan Hakları	r	-,088	-,066	,258**	-,120	-,106	-,157
	p	,357	,486	,006	,206	,266	,098
	N	112	112	112	112	112	112
Depresif Mizaç	r	1	,469**	-,233*	,468**	,453**	,224*
	p		,000	,014	,000	,000	,017
	N	112	112	112	112	112	112
Siklotimik Mizaç	r		1	,051	,532**	,526**	,170
	p			,594	,000	,000	,074
	N		112	112	112	112	112
Hipertimik Mizaç	r			1	,017	-,069	-,268**
	p				,857	,467	,004
	N			112	112	112	112
İrritabl Mizaç	r				1	,705**	,199*
	p					,000	,036
	N				112	112	112
Anksiyöz Mizaç	r					1	,242*
	p						,010
	N					112	112
Yalnızlık	r						1
	p						
	N						112

**p<0,01 , *p<0,05 , p>0,05 ilişki yoktur.

Tabloda ölçek puanlarının ilişki testi sonuçları görülmektedir.

Ölçek puanlarının ilişkisi için yapılan Spearman Korelasyon testine göre;

Genel Bağlanma ile İnsan Yerine Koyma arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki, Hayvan Hakları ile arasında pozitif yönlü orta kuvvette bir ilişki bulunmaktadır.

İnsan Yerine Koyma ile Hayvan Hakları arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır.

Hayvan Hakları ile Hipertimik Mizaç arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır.

Depresif Mizaç ile Siklotimik Mizaç, İrritabl Mizaç, Anksiyöz Mizaç arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki, Yalnızlık ile arasında pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki, Hipertimik Mizaç ile arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki bulunmaktadır.

Siklotimik Mizaç ile İrritabl Mizaç, Anksiyöz Mizaç arasında pozitif yönlü orta kuvvette bir ilişki bulunmaktadır.

Hipertimik Mizaç ile Yalnızlık arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır.

İrritabl Mizaç ile Anksiyöz Mizaç arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki, Yalnızlık ile arasında pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki bulunmaktadır.

Anksiyöz Mizaç ile Yalnızlık arasında pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki bulunmaktadır.

KARŞILAŞTIRMA ANALİZLERİ

Tablo15: Cinsiyet Gruplarının Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması

Cinsiyet		N	Sıra Ortalama	U	p
Genel Bağlanma	Kadın	64	65,47	962,0	,001*
	Erkek	48	44,54		
İnsan Yerine Koyma	Kadın	64	67,48	833,5	,000*
	Erkek	48	41,86		
Hayvan Hakları	Kadın	64	64,23	1041,5	,003*
	Erkek	48	46,20		
Depresif Mizaç	Kadın	64	51,91	1242,0	,082
	Erkek	48	62,63		
Siklotimik Mizaç	Kadın	64	56,81	1516,0	,906
	Erkek	48	56,08		
Hipertimik Mizaç	Kadın	64	56,85	1513,5	,894
	Erkek	48	56,03		
İrritabl Mizaç	Kadın	64	52,03	1250,0	,091
	Erkek	48	62,46		
Anksiyöz Mizaç	Kadın	64	56,45	1532,5	,984
	Erkek	48	56,57		
Yalnızlık	Kadın	64	54,16	1386,5	,379
	Erkek	48	59,61		

* $p < 0,05$, $p > 0,05$ fark yoktur.

Tabloda erkekler ve kadınlar için ölçek puanları bakımından karşılaştırma testi görülmektedir.

Kadınlar ve erkekler için yapılan Mann Whitney testine göre;

Kadınlar ile erkekler arasında Genel Bağlanma puanı bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kadınların puan sıra ortalaması 65,47 iken erkeklerin 44,54'tür. Buna göre kadınların Genel Bağlanma tutumu daha yüksektir.

Kadınlar ile erkekler arasında İnsan Yerine Koyma puanı bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kadınların puan sıra ortalaması 67,48 iken erkeklerin 41,86'dır. Buna göre kadınların İnsan Yerine Koyma tutumu daha yüksektir.

Kadınlar ile erkekler arasında Hayvan Hakları puanı bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kadınların puan sıra ortalaması 64 iken erkeklerin 41,86'dır. Buna göre kadınların Hayvan Hakları tutumu daha yüksektir.

Tablo16: Beslenen Evcil Hayvan Gruplarının Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması

Beslemekte olduğunuz evcil hayvan hangisidir?	N	Sıra Ortalama	X ²	p	
Genel Bağlanma	Kedi	47	43,14	6,084	,048*
	Köpek	37	52,86		
	Diğer	7	28,93		
İnsan Yerine Koyma	Kedi	47	44,04	1,818	,403
	Köpek	37	50,04		
	Diğer	7	37,79		
Hayvan Hakları	Kedi	47	50,81	3,652	,161
	Köpek	37	41,66		
	Diğer	7	36,64		
Depresif Mizaç	Kedi	47	49,38	2,081	,353
	Köpek	37	41,22		
	Diğer	7	48,57		
Siklotimik Mizaç	Kedi	47	44,59	0,823	,663
	Köpek	37	48,78		
	Diğer	7	40,79		
Hipertimik Mizaç	Kedi	47	43,52	1,131	,568
	Köpek	37	49,54		
	Diğer	7	43,93		
İrritabl Mizaç	Kedi	47	43,00	2,602	,272
	Köpek	37	51,19		
	Diğer	7	38,71		
Anksiyöz Mizaç	Kedi	47	43,65	0,775	,679
	Köpek	37	48,51		
	Diğer	7	48,50		
Yalnızlık	Kedi	47	45,10	1,570	,456
	Köpek	37	44,88		
	Diğer	7	58,00		

*p<0,05 , p>0,05 fark yoktur.

Tabloda evcil hayvan cinsi için ölçek puanları bakımından karşılaştırma testi görülmektedir.

Farklı cins evcil hayvanlar için yapılan Kruskal Wallis testine göre;

Evcil hayvan cinsi grupları arasında Genel Bağlanma puanı bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kedi besleyenlerin puan sıra ortalaması 43,14, köpek besleyenlerin 52,86, diğer evcil hayvanları besleyenlerin 28,93'tür. Buna göre köpek besleyenlerin Genel Bağlanma tutumu en yüksektir.

Tablo17: Eğitim Düzeyi Gruplarının Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması

Eğitim düzeyi	N	Sıra Ortalama	X ²	p	
Genel Bağlanma	Lise ve altı	26	59,85	3,924	,270
	Lisans	57	60,11		
	Yüksek lisans	19	47,71		
	Doktora	10	43,95		
İnsan Yerine Koyma	Lise ve altı	26	68,83	11,148	,011*
	Lisans	57	56,82		
	Yüksek lisans	19	53,05		
	Doktora	10	29,15		
Hayvan Hakları	Lise ve altı	26	50,63	1,745	,627
	Lisans	57	59,40		
	Yüksek lisans	19	58,68		
	Doktora	10	51,05		
Depresif Mizaç	Lise ve altı	26	63,25	3,723	,293
	Lisans	57	57,55		
	Yüksek lisans	19	51,97		
	Doktora	10	41,55		
Siklotimik Mizaç	Lise ve altı	26	57,48	6,471	,091
	Lisans	57	58,40		
	Yüksek lisans	19	62,26		
	Doktora	10	32,15		
Hipertimik Mizaç	Lise ve altı	26	44,35	5,371	,147
	Lisans	57	60,02		
	Yüksek lisans	19	57,13		
	Doktora	10	66,85		
İrritabl Mizaç	Lise ve altı	26	50,25	1,726	,631
	Lisans	57	56,92		
	Yüksek lisans	19	62,68		
	Doktora	10	58,60		
Anksiyöz Mizaç	Lise ve altı	26	51,35	2,180	,536
	Lisans	57	59,08		
	Yüksek lisans	19	60,74		
	Doktora	10	47,15		
Yalnızlık	Lise ve altı	26	69,06	8,444	,038*
	Lisans	57	52,31		
	Yüksek lisans	19	61,47		
	Doktora	10	38,30		

*p<0,05 , p>0,05 fark yoktur.

Tabloda eğitim düzeyi için ölçek puanları bakımından karşılaştırma testi görülmektedir.

Eğitim düzeyi farklı gruplar için yapılan Kruskal Wallis testine göre;

Eğitim düzeyi grupları arasında İnsan Yerine Koyma puanı bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Lise ve altı mezunu olanların puan sıra ortalaması

68,83 , lisans mezunu olanların 56,82 , yüksek lisans mezunu olanların 53,05 , doktora mezunu olanların 29,15'tir. Buna göre lise ve altı mezunu olanların İnsan Yerine Koyma tutumu en yüksek iken doktora mezunlarının en düşüktür.

Eğitim düzeyi grupları arasında Yalnızlık puanı bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Lise ve altı mezunu olanların puan sıra ortalaması 69,06 , lisans mezunu olanların 52,31 , yüksek lisans mezunu olanların 61,47 , doktora mezunu olanların 38,30'dur. Buna göre lise ve altı mezunu olanların Yalnızlık tutumu en yüksek iken doktora mezunlarının en düşüktür.

Tablo18: Beslenen Evcil Hayvan Gruplarının Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması

Beslemekte olduğunuz evcil hayvanı kaç yıldır besliyorsunuz? (Kadın)	N	Sıra Ortalama	X ²	p	
Genel Bağlanma	0-1	22	23,77	4,877	,087
	2-4	19	32,92		
	5 ve üstü	18	34,53		
İnsan Yerine Koyma	0-1	22	23,98	4,542	,103
	2-4	19	34,71		
	5 ve üstü	18	32,39		
Hayvan Hakları	0-1	22	27,00	2,087	,352
	2-4	19	34,32		
	5 ve üstü	18	29,11		
Depresif Mizaç	0-1	22	29,50	0,234	,890
	2-4	19	31,53		
	5 ve üstü	18	29,00		
Siklotimik Mizaç	0-1	22	29,43	1,929	,381
	2-4	19	34,11		
	5 ve üstü	18	26,36		
Hipertimik Mizaç	0-1	22	30,27	0,035	,983
	2-4	19	29,39		
	5 ve üstü	18	30,31		
İrritabl Mizaç	0-1	22	29,77	0,333	,847
	2-4	19	28,58		
	5 ve üstü	18	31,78		
Anksiyöz Mizaç	0-1	22	26,52	1,491	,474
	2-4	19	32,63		
	5 ve üstü	18	31,47		
Yalnızlık	0-1	22	29,89	0,657	,720
	2-4	19	32,29		
	5 ve üstü	18	27,72		

*p<0,05 , p>0,05 fark yoktur.

Tabloda kadınlarda evcil hayvanı besleme süresi için ölçek puanları bakımından karşılaştırma testi görülmektedir.

Evcil hayvanı besleme süresi farklı gruplar için yapılan Kruskal Wallis testine göre;

Kadınların evcil hayvanı besleme süresi grupları arasında tüm ölçek puanları bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo19: Erkeklerde Evcil Hayvanı Besleme Süresi İçin Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırma

Beslemekte olduğunuz evcil hayvanı kaç yıldır besliyorsunuz? (Erkek)	N	Sıra Ortalama	X ²	p	
Genel Bağlanma	0-1	17	22,24	1,548	,461
	2-4	17	22,71		
	5 ve üstü	13	28,00		
İnsan Yerine Koyma	0-1	17	26,15	3,013	,222
	2-4	17	19,44		
	5 ve üstü	13	27,15		
Hayvan Hakları	0-1	17	24,79	2,591	,274
	2-4	17	26,97		
	5 ve üstü	13	19,08		
Depresif Mizaç	0-1	17	25,38	1,317	,518
	2-4	17	21,00		
	5 ve üstü	13	26,12		
Siklotimik Mizaç	0-1	17	22,88	0,718	,698
	2-4	17	26,24		
	5 ve üstü	13	22,54		
Hipertimik Mizaç	0-1	17	22,74	7,028	,030*
	2-4	17	30,38		
	5 ve üstü	13	17,31		
İrritabl Mizaç	0-1	17	22,06	1,079	,583
	2-4	17	23,50		
	5 ve üstü	13	27,19		
Anksiyöz Mizaç	0-1	17	23,82	0,759	,684
	2-4	17	22,21		
	5 ve üstü	13	26,58		
Yalnızlık	0-1	17	24,56	0,964	,618
	2-4	17	21,59		
	5 ve üstü	13	26,42		

*p<0,05 , p>0,05 fark yoktur.

Evcil hayvanı besleme süresi farklı gruplar için yapılan Kruskal Wallis testine göre;

Erkeklerin evcil hayvanı besleme süresi grupları arasında Hipertimik Mizaç bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. 2 yıldan az süredir evcil hayvan besleyenlerin puan sıra ortalaması 22,74, 2-4 yıldır besleyenlerin 30,38, 5 yıl ve üstü süredir besleyenlerin 17,31'dir. Buna göre evcil hayvanımı 2-4 yıldır besleyen erkeklerin Hipertimik Mizaç tutumu en yüksektir.

Tablo20: Evcil Hayvana Sahip Olma Durumunun Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması

Şuan evcil hayvana sahip misiniz? (Kadın)		N	Sıra Ortalama	U	p
Genel	Evet	56	31,79	184,0	,789
	Hayır	7	33,71		
İnsan Yerine Koyma	Evet	56	30,29	100,0	,034*
	Hayır	7	45,71		
Hayvan Hakları	Evet	56	31,71	179,5	,705
	Hayır	7	34,36		
Depresif Mizaç	Evet	56	31,33	158,5	,408
	Hayır	7	37,36		
Siklotimik Mizaç	Evet	56	31,95	193,0	,948
	Hayır	7	32,43		
Hipertimik Mizaç	Evet	56	32,02	195,0	,982
	Hayır	7	31,86		
İrritabl Mizaç	Evet	56	32,16	187,0	,843
	Hayır	7	30,71		
Anksiyöz Mizaç	Evet	56	32,52	167,0	,524
	Hayır	7	27,86		
Yalnızlık	Evet	56	31,75	182,0	,759
	Hayır	7	34,00		

*p<0,05 , p>0,05 fark yoktur

Tabloda kadınlarda evcil hayvana sahip olma durumu için ölçek puanları bakımından karşılaştırma testi görülmektedir.

Evcil hayvana sahip olma durumu için yapılan Mann Whitney testine göre;

Kadınların evcil hayvana sahip olanlar ile olmayanlar arasında İnsan Yerine Koyma bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Evcil hayvana sahip olanların puan sıra ortalaması 30,29 iken olmayanların 45,71'dir. Buna göre evcil hayvana sahip olmayan kadınların İnsan Yerine Koyma tutumu daha yüksektir.

Tablo21: Erkeklerde Evcil Hayvana Sahip Olma Durumu İçin lek Puanları Bakımından Karşılaştırma

Şuan evcil hayvana sahip misiniz? (Erkek)		N	Sıra Ortalama	U	p
Genel	Evet	41	24,06	125,5	,598
	Hayır	7	27,07		
İnsan Yerine Koyma	Evet	41	24,21	131,5	,725
	Hayır	7	26,21		
Hayvan Hakları	Evet	41	24,62	138,5	,883
	Hayır	7	23,79		
Depresif Mizaç	Evet	41	24,48	142,5	,977
	Hayır	7	24,64		
Siklotimik Mizaç	Evet	41	24,65	137,5	,860
	Hayır	7	23,64		
Hipertimik Mizaç	Evet	41	25,20	115,0	,402
	Hayır	7	20,43		
İrritabl Mizaç	Evet	41	24,11	127,5	,639
	Hayır	7	26,79		
Anksiyöz Mizaç	Evet	41	23,49	102,0	,224
	Hayır	7	30,43		
Yalnızlık	Evet	41	23,46	101,0	,214
	Hayır	7	30,57		

*p<0,05 , p>0,05 fark yoktur.

Tabloda erkeklerde evcil hayvana sahip olma durumu için ölçek puanları bakımından karşılaştırma testi görülmektedir.

Evcil hayvana sahip olma durumu için yapılan Mann Whitney testine göre;

Erkeklerin evcil hayvana sahip olanlar ile olmayanlar arasında tüm ölçek puanları bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo22: Evcil Hayvan Besleme Etkeni Gruplarının Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması

Evcil hayvan beslemeye başlamanızdaki etken nedir? (Kadın)		N	Sıra Ortalama	U	p
Genel Bağlanma	Kendi isteğim	47	31,52	304,5	,668
	Diğer sebeplerden	14	29,25		
İnsan Yerine Koyma	Kendi isteğim	47	31,38	311,0	,756
	Diğer sebeplerden	14	29,71		
Hayvan Hakları	Kendi isteğim	47	31,07	325,5	,950
	Diğer sebeplerden	14	30,75		
Depresif Mizaç	Kendi isteğim	47	30,19	291,0	,511
	Diğer sebeplerden	14	33,71		
Siklotimik Mizaç	Kendi isteğim	47	30,44	302,5	,649
	Diğer sebeplerden	14	32,89		
Hipertimik Mizaç	Kendi isteğim	47	32,95	237,5	,115
	Diğer sebeplerden	14	24,46		
İrritabl Mizaç	Kendi isteğim	47	31,63	299,5	,610
	Diğer sebeplerden	14	28,89		
Anksiyöz Mizaç	Kendi isteğim	47	29,71	268,5	,298
	Diğer sebeplerden	14	35,32		
Yalnızlık	Kendi isteğim	47	29,10	239,5	,124
	Diğer sebeplerden	14	37,39		

* $p < 0,05$, $p > 0,05$ fark yoktur.

Tabloda kadınlarda evcil hayvana sahip olma etkeni için ölçek puanları bakımından karşılaştırma testi görülmektedir.

Evcil hayvana sahip olma etkeni farklı gruplar için yapılan Mann Whitney testine göre; Kadınların evcil hayvana sahip olma etkeni grupları arasında tüm ölçek puanları bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo23: Erkeklerde Evcil Hayvana Sahip Olma Etkeni İçin Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırma

Evcil hayvan beslemeye başlamanızdaki etken nedir? (Erkek)		N	Sıra Ortalama	U	p
Genel Bağlanma	Kendi isteğim	36	25,71	136,5	,121
	Diğer sebeplerden	11	18,41		
İnsan Yerine Koyma	Kendi isteğim	36	26,00	126,0	,069
	Diğer sebeplerden	11	17,45		
Hayvan Hakları	Kendi isteğim	36	25,44	146,0	,187
	Diğer sebeplerden	11	19,27		
Depresif Mizaç	Kendi isteğim	36	22,15	131,5	,092
	Diğer sebeplerden	11	30,05		
Siklotimik Mizaç	Kendi isteğim	36	22,13	130,5	,089
	Diğer sebeplerden	11	30,14		
Hipertimik Mizaç	Kendi isteğim	36	24,99	162,5	,369
	Diğer sebeplerden	11	20,77		
İrritabl Mizaç	Kendi isteğim	36	21,63	112,5	,031*
	Diğer sebeplerden	11	31,77		
Anksiyöz Mizaç	Kendi isteğim	36	23,92	195,0	,940
	Diğer sebeplerden	11	24,27		
Yalnızlık	Kendi isteğim	36	23,74	188,5	,811
	Diğer sebeplerden	11	24,86		

* $p < 0,05$, $p > 0,05$ fark yoktur.

Evcil hayvana sahip olma etkeni farklı gruplar için yapılan Mann Whitney testine göre; Erkeklerin evcil hayvana sahip olma etkeni grupları arasında İrritabl Mizaç bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kendi isteğiyle evcil hayvana sahip olanların puan sıra ortalaması 21,63 iken diğer sebeplerden evcil hayvana sahip olanların 31,77'dir. Buna göre diğer sebeplerde dolayı evcil hayvana sahip olan erkeklerin İrritabl Mizaç tutumu daha yüksektir.

Tablo24: Mizaç Özellikleri Dağılımı

		n	%
Depresif Mizaç	Depresif değil	112	100,0
	Depresif	0	0,0
Siklotimik Mizaç	Siklotimik değil	110	98,2
	Siklotimik	2	1,8
Hipertimik Mizaç	Hipertimik değil	111	99,1
	Hipertimik	1	,9
İrritabl Mizaç	İrritabl değil	106	94,6
	İrritabl	6	5,4
Anksiyöz Mizaç	Anksiyöz değil	106	94,6
	Anksiyöz	6	5,4

Tabloda katılımcıların mizaç bilgileri görülmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun Depresif, Siklotimik, Hipertimik, İrritabl ve Anksiyöz mizaçları baskın değildir.

Tablo25: Mizaç Özelliklerinin Beslenen Evcil Hayvana Göre Dağılımı

		Beslemekte olduğunuz evcil hayvan hangisidir?					
		Kedi		Köpek		Diğer	
		n	%	N	%	n	%
Depresif Mizaç	Depresif değil	47	51,6	37	40,7	7	7,7
	Depresif	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Siklotimik Mizaç	Siklotimik değil	46	51,1	37	41,1	7	7,8
	Siklotimik	1	100,0	0	0,0	0	0,0
Hipertimik Mizaç	Hipertimik değil	47	52,2	36	40,0	7	7,8
	Hipertimik	0	0,0	1	100,0	0	0,0
İrritabl Mizaç	İrritabl değil	46	53,5	33	38,4	7	8,1
	İrritabl	1	20,0	4	80,0	0	0,0
Anksiyöz Mizaç	Anksiyöz değil	45	52,3	34	39,5	7	8,1
	Anksiyöz	2	40,0	3	60,0	0	0,0

Tabloda katılımcıların mizaç bilgilerine göre besledikleri evcil hayvan görülmektedir.

Katılımcılardan Depresif, Siklotimik, Hipertimik, İrritabl ve Anksiyöz mizaçları baskın olanların çoğunluğu köpek beslerken mizaç özellikleri baskın olmayanların çoğunluğu kedi beslemektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmada evcil hayvan sahibi bireylere, evcil hayvanlarına bağlanma ölçeği, mizaç-karakter envanteri ve yalnızlık ölçekleri uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini randomize yöntem ile seçilmiş 112 kişi oluşturmaktadır.

Evcil hayvan sahibi bireyler ile ilgili ülkemizde yapılan çalışmalar bulunmamaktadır. Araştırma sonucunda ulaşılan veriler ve sonuçlar bu konuda yapılan ilk araştırma olması nedeni ile önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı evcil hayvan sahibi bireylerin hayvanlarına olan bağlılıklarını ölçmek ve hayvan sahiplerinin mizaç karakter özelliklerini incelemektir. Çalışmanın başında araştırmacının sorduğu başlıca sorular şunlardır: Evcil hayvan sahibi olanların belirli mizaç özelliklerine sahip olup olmadıkları? Mizaç karakter özellikleri ile evcil hayvan cinsi arasında bir ilişki olup olmadığı? Cinsiyet, yaş, medeni durumu ve sosyo ekonomik durumlar gibi sosyodemografik verilerin evcil hayvan sahibi olmayı etkileyip etkilemediği sorulmuştur? Mizaç karakter özellikleri ile evcil hayvana bağlanma arasında anlamlı bir fark var mıdır? Sosyodemografik veriler bu durumu nasıl etkilemektedir? Aynı zamanda yalnızlık dereceleri incelenmiştir. Evcil hayvan sahibi bireylerin arkadaş sayısının fazla olması beklenmektedir.

Araştırmanın sonucunda genel ortalamada hayvan haklarına ve insan yerine koyma durumunun yüksek olması beklenmektedir. Katılımcıların yüzdelik olarak büyük bir kısmının aynı mizaç-karaktere sahip olmaları beklenilmekte ve hayvan cinsine göre farklılık göstermesi beklenilmektedir.

Analiz ve yorumlamaların sonunda verilerin normal olmaması sık rastlanan bir durum olmuştur. Bir benzeri Karameşe 'nin (2014) yapmış olduğu ölçeği uyarlama çalışmasında görülmüştür.

Karameşe'nin (2014) ve Ambaroğlu'nun (2007) yapmış olduğu çalışmalarda kadınların çoğunlukta olduğu saptanmıştır. Özkul, Sarıbaş, Uzabacı ve Yüksel (2013) çalışmasında, evde hayvan besleyenlerin çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu, aynı zamanda köpek sahiplerinin genelinin kadınlardan oluştuğu saptanmıştır. Bu araştırmada da katılımcıların çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Bu durum,

kadınların anaç tavırları, annelik içgüdüleri ile açıklanabilir. Fakat literatüre bakıldığında cinsiyete bağlı olarak bağlanma düzeylerinde anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır (Howe, 1995; Stallones, Johnson, Garrity ve Marx, 1990; akt. Karameşe, 2014).

Eğitim düzeyi arttıkça hayvan besleme sebebinin sevgiden kaynaklı olduğu, eğitim düzeyi düştükçe çocukların istekleri ya da hediye edilmesi gibi farklı durumlara bağlı olduğu Ambarlıoğlu'nun (2007) yaptığı çalışmada bulgulanmıştır. Bu çalışmada doktora mezunlarında insan yerine koyma ve bağlanma düzeyinin düştüğü görülmüştür. Bunun nedeni akademik kariyer yapan insanlarda bağlanmanın önemli bir yere sahip olmaması olabilir.

Eğitim düzeyi grupları arasında yalnızlık puanı bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça yalnızlık oranı düşmekte, azaldıkça yalnızlık oranının yüksek olduğu bulgulanmıştır. Ancak bunun hayvan sahibi olmaya etkisi saptanmamıştır.

Evcil hayvana sahip olanların çoğunluğu kadındır. Evcil hayvana sahip olma ile cinsiyet arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Çalışmada kadın katılımcıların sayısı fazladır.

Yapılmış olan çalışmalarda köpek sahiplerinin kedi ve diğer hayvanlara oranla bağlanma oranlarının daha yüksek olduğu bulgulanmıştır (Karameşe 2014). Yaptığımız çalışmada da evcil hayvan cinsi grupları arasında genel bağlanma puanı bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Köpek besleyenlerin genel bağlanma tutumu en yüksektir. Bu durum köpeklerin, kedilere göre daha fazla ilgi beklediklerinden ve kedilerin bireysel olarak yaşayabilmelerinden kaynaklanıyor olabilir şeklinde açıklanmaktadır.

Evcil hayvanını kendi isteğiyle besleyenlerin çoğunluğu kedi beslemekte iken diğer sebeplerden evcil hayvan besleyenlerin çoğunluğu köpek beslemektedir. Evcil hayvanı beslemeye başlama etkeni ile evcil hayvanın cinsi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Kadınların evcil hayvana sahip olanlar ile olmayanlar arasında İnsan Yerine Koyma bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Evcil hayvana sahip olmayan kadınların İnsan Yerine Koyma tutumu daha yüksektir. Erkeklerin evcil

hayvana sahip olanlar ile olmayanlar arasında tüm ölçek puanları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Evcil hayvan besleme süresi ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Fakat zaman bakımından bakıldığında 1-7 yıl hayvan bakımını kadınlarda, 7 ve üzeri yıl bakımlarda erkeklerin fazlalılığı görülmektedir. Fakat erkeklerin evcil hayvanı besleme süresi grupları arasında Hipertimik Mizaç bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Evcil hayvanını 2-4 yıldır besleyen erkeklerin Hipertimik Mizaç tutumu en yüksektir.

Erkeklerin evcil hayvana sahip olma etkeni grupları arasında İrritabl Mizaç bakımından istatistiksel anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Çalışmada diğer sebeplerde dolayı evcil hayvana sahip olan erkeklerin İrritabl Mizaç tutumu daha yüksektir.

SONUÇ

Yapılan ilişki analizi sonuçlarına göre;

- Genel Bağlanma arttıkça İnsan Yerine Koyma ve Hayvan Hakları artmaktadır.
- İnsan Yerine Koyma arttıkça Hayvan Hakları artmaktadır.
- Hayvan Hakları arttıkça Hipertimik Mizaç artmaktadır.
- Depresif Mizaç arttıkça Siklotimik Mizaç, İrritabl Mizaç, Anksiyöz Mizaç ve Yalnızlık artmakta iken Hipertimik Mizaç azalmaktadır.
- Siklotimik Mizaç arttıkça İrritabl Mizaç, Anksiyöz Mizaç artmaktadır.
- Hipertimik Mizaç arttıkça Yalnızlık azalmaktadır.
- İrritabl Mizaç arttıkça Anksiyöz Mizaç ve Yalnızlık artmaktadır.
- Anksiyöz Mizaç arttıkça Yalnızlık artmaktadır.

Yapılan karşılaştırma analizi sonuçlarına göre;

- Kadınların Genel Bağlanma, İnsan Yerine Koyma, Hayvan Hakları tutumları erkeklere göre daha fazladır.
- Köpek besleyenlerin Genel Bağlanma tutumu diğer evcil hayvanları besleyenlere göre daha fazladır.

- Lise mezunu ve altının İnsan Yerine Koyma ve Yalnızlık tutumları en fazla iken doktora mezunlarının en azdır.
- Evcil hayvanını 2-4 yıldır besleyen erkeklerin Hipertimik Mizaç tutumu en fazladır.
- Evcil hayvana sahip olmayan kadınların İnsan Yerine Koyma tutumu evcil hayvana sahip olanlara göre daha fazladır.
- Diğer sebeplerden dolayı evcil hayvana sahip olan erkeklerin İrritabl Mizaç tutumu kendi isteğiyle evcil hayvana sahip olanlara göre daha fazladır.

Evcil hayvan sahibi bireylerde bağlanma stilleri ve mizaç karakter özelliklerini inceleyen çalışmamızda cinsiyet, medeni hal, eğitim ve ekonomik düzeyinin evcil hayvan sahibi olma ve evcil hayvan türüne anlamlı bir etkisi saptanmamıştır. Aynı zamanda belli mizaç özelliklerinin evcil hayvan sahibi olma üzerine etkisi saptanmıştır. Bu çalışma bağlanma ekseninde yürütülmüştür. Araştırma daha çok korelasyonları göstermektedir. Çalışmanın amacı hayvanlara karşı olan sorumluluğumuzu ve hayvan haklarına karşı olan tutumlarımıza yönelik bilgi oluşturmak istenmesidir. Duyarlılık yaratmak temel amaçtır. Evcil hayvan sahiplerinin kişilik özelliklerini odağa alarak bağlanma stillerini ölçmeyi hedefleyen araştırmalar literatüre katkı sağlayacaktır. Ayrıca bireyin kişilere bağlanması ile evcil hayvanına bağlanması arasında yapılacak araştırmalar, insan ve hayvan arasındaki ilişkinin açıklaması olması nedeniyle literatüre büyük katkı sağlayacaktır. Kapsamlı çalışmalar sayesinde hayvanların terapötik özelliklerinden yararlanılarak, tedavi amaçlı gelişmelere yol gösterici olacaktır. Araştırmanın sonucunda bulunan anlamlılık istatistikî anlam ifade etmese de daha geniş çaplı ve kontrol grubuyla yapılan farklı araştırmalara ışık tutar niteliktedir.

Kaynakça

Akiskal, H. S., Akiskal, K. K., Haykal, R. F., Manning, J. S., Connor, P. D. (2005). Temps-a: progress towards validation of a self-rated clinical version of the Temperament Evaluation of the Memphis, Pisa, Paris, and San Diego Autoquestionnaire. *Journal of affective disorders*, 85(1), 3-16.

Ambaroğlu, A.(2007). *Türk toplumunda evcil hayvan beslenme alışkanlıkları ve din (İstanbul örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Marmara Üniversitesi: İstanbul.

Anbar, H., (2013). *Bağlanma stilleri ve bağlanma stillerinin çeşitli değişkenlerle arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış lisans tezi, Ankara

Angle, R. L. (1994). *Utilization of pet bonding scale to examine the relation between the human/companion animal bond and self-esteem in pre-adolescence*. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Houston, Houston.

Arkar, H. (2004). *Cloninger'in psikobiyolojik kişilik kuramının Türk örnekleminde sınanması* (Doctoral dissertation, Ege Üniversitesi).

Aslim, G., İzmirli, S., Yaşar, A. (2012). Hayvan koruma kavramı ve biyoetik çerçevesinde yaban hayatı koruma ve yaban hayatı geliştirme sahaları. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*.

Bagley, D. K., Gonsman, V. L. (2005). Pet attachment and personality type. *Anthrozoös*, 18(1), 28-42.

Batıgün, A. D. Büyükşahin, A. (2008). Aleksitimi: Psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 105-114

Beck, L., Madresh, E. A. (2008). Romantic partners and four-legged friends: An extension of attachment theory to relationships with pets. *Anthrozoös*, 21(1), 43-56.

Ainsworth, M., Bowlby, J. (2013). The origins of attachment theory. *Attachment Theory: Social, Developmental, and Clinical Perspectives*, 45.

Bowlby, J. (2013). *Bağlanma ve kaybetme*. (Çev. Soylu T.). İstanbul, Pinhan Yayıncılık.

Carver C, Scheier M: Perspectives on psychology, Cambridge University Press, 1998: 281-282.

Baltaş, Z., Cevizci, S., Erginöz, E., (2009). Ruh sağlığının iyileştirilmesinde destek bir tedavi yaklaşımı: Hayvan destekli tedavi. *Nobel Med*, 5(1), 4-9.

Cloninger, C. R. (1987). A systematic method for clinical description and classification of personality variants. *Archives of General Psychiatry*, 573-588.

Cloninger, C. R., Svrakic, D. M., Pryzbeck, T. R. (1993). A psychobiological model of temperament and character. *Archives of General Psychiatry*

Collis, G. M., McNicholas, J. (1998). A theoretical basis for health benefits of pet ownership: Attachment versus psychological support.

Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic medicine*, 300-314.

Daly, B., Morton, L. L. (2006). An investigation of human-animal interactions and empathy as related to pet preference, ownership, attachment, and attitudes in children. *Anthrozoös*, 19(2), 113-127.

Darwin, C. (1872). İnsan ve hayvanlarda duyguların dili. (Çev: O., Tuncay) Gün Yayıncılık, İstanbul.

Demir, A., "Ucla yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği". Psikoloji Dergisi, 1989. 7-23.

Eder R, Mangelsdorf S: The emotional basis of early personality development: Implications for the self concept, Handbook of Personality Psychology, 1997.

Buss, A., Chess, S., Goldsmith, H. H., Plomin, R., Rothbart, M. K., Thomas, A. (1987). What is temperament? Four approaches. Child Development, 505–529

Herzog, H. (2002). Darwinism and the study of human-animal interactions. *Society and Animals*, 10(4), 361-368.

Holmes J: John Bowlby&Attachment Theory. s:127, 137-140, 185-196, Routledge, 1997.

Hosey, G., Melfi, V. (2014). Human-animal interactions, relationships and bonds: a review and analysis of the literature. *International Journal of Comparative Psychology*, 27(1).

Karakaş, S. (2009). Çalışan gençlerde depresyon ve anksiyetenin yordayıcısı olarak kişilik özellikleri. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi – İzmir

Karameşe, H. (2014). Lexington evcil hayvanlara bağlanma ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması, Türkçe formun geçerlik ve güvenilirlik çalışması.

Kavzoğlu, S., Kesebir, S., Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2).

Akdeniz F., Kesebir S., Yuncu, Z., Vahip, S. [The relationship of affective temperament and clinical features in bipolar disorder]. *Turk Psikiyatri Derg.* 2005;16(3):164-9.

Kesebir, S., Vahip, S., Akdeniz, F., Yüncü, Z., Alkan, M., (2005). Affective temperaments as measured by TEMPS-A in patients with bipolar I disorder and their first-degree relatives: a controlled study. *Journal of affective disorders*, 85(1), 127-133.

Kaya, N. (2012). Effect of attachment styles of individuals discharged from an intensive care unit on intensive care experience. *Journal of critical care*, 27(1), 103.

Kirkpatrick, L. A., Koç, Ç. M. (2006). Din psikolojisinde bağlanma teorisi. *Çev. Mustafa Koç*, *Bilimname Dergisi, Kayseri-2006*, S, 10(1), 133-172.

Balcıoğlu, İ., Koyun, B. D.(2016). Evcil hayvanlara bağlanma ile ağaç ve çevre tutumu arasındaki ilişki

Köse, S. (2003). A psychobiological model of temperament and character: TCI. *Yeni Symposium* 41 (2): 86-97.

Köşker, N. (2013). İlkokul öğrencileri ve sınıf öğretmeni adaylarının doğaya ilişkin algıları ve sorumluluklarına yönelik düşünceleri. *Turkish Studies*, 8(3), 341-355.

Kurdek, L. A. (2009). Pet dogs as attachment figures for adult owners. *Journal of Family Psychology*, 23(4), 439.

Lindgren, H. C. (1969). *An introduction to social psychology*. Wiley.

Manav, F. (2011). Kaygı kavramı. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 5(9), 201-2012.

Mertol, S., Alkın, T. (2012). Temperament and character dimensions of patients with adult separation anxiety disorder. *Journal of affective disorders*, 139(2), 199-203.

Morgan, C. T., Karakaş, S., (2009). *Psikolojiye giriş*. Eğitim Kitabevi yayınları

Morsünbül, Ü., Çok, F. (2011). Bağlanma ve ilişkili değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3).

Oktay, B., Batıgün, A. D. (2014). Aleksitimi: bağlanma, Benlik algısı, Kişilerarası ilişki tarzları ve öfke. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(33), 31-40.

Oruç, T. (2013). *Üniversite öğrencilerinde psikososyal değişkenlere göre yalnızlık ile otomatik düşünceler ilişkisinin incelenmesi (DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü)*.

Öztürk MO: Ruh sağlığı ve bozuklukları, *Nobel Tıp Kitapevleri*, s:566-570, Ankara

Özkul, T., Sarıbaş, T., Uzabaşı, E., Yüksel, E. (2013). Türk toplumunun hayvan hakları akvramına yaklaşımının belirlenmesine yönelik bir araştırma: II. Hayvan sevgisi, hayvanları tanımlama, hayvan sahipliği ve beslenme alışkanlıklarına yönelik tutum analizi. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 365-369.

Pamuk, D. (2015). Yaşlı bireylerin yaşamında evcil hayvanların rolü. *Mediterranean Journal of Humanities*, 2, 297-306.

Peacock, J., Chur-Hansen, A., Winefield, H. (2012). Mental health implications of human attachment to companion animals. *Journal of clinical psychology*, 68(3), 292-303.

Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.

Taylor, N., Signal, T. D. (2005). Empathy and attitudes to animals. *Anthrozoös*, 18(1), 18-27.

Tüzün, O., Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.

Uytun, M. C., Oztop, D. B., Esel, E. (2013). Evaluating the attachment behaviour in during puberty and adulthood. *Dusunen Adam*, 26(2), 177

Ürgüplü, G. (2014). *Derin ekoloji bağlamında kentte sokak hayvanlarıyla birlikte yaşamak olgusunun incelenmesi* (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).

Vahip S. (2005) Affective temperaments in clinically-well subjects in Turkey: initial psychometric data on the TEMPS-A, *J Affect Disorders*, 85: 113-125.

Yarcheski, A., Mahon, N. E., Yarcheski, T.J. (2011). Stress, hope, and loneliness in young adolescents. *Psychological reports*, 108(3), 919-922.

Yilmaz, E. (2008). Organizational commitment and loneliness and life satisfaction levels of school principals. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 36(8).

Waters, E., Crowell, J., Elliott, M., Corcoran, D., Treboux, D. (2002). Bowlby's secure base theory and the social/personality psychology of attachment styles: Work (s) in progress. *Attachment & Human Development*, 4(2), 230-242.

Woodward, L. E. Bauer, A. L. (2007). People and their pets: A relational perspective on interpersonal complementarity and attachment in companion animal owners. *Society & Animals*, 15(2), 169-189.

Zaparanick, T. L. (2008). A confirmatory factor analysis of the Lexington Attachment to Pets Scale.

Zilcha-Mano, S., Mikulincer, M., Shaver, P. R. (2011). *An attachment perspective on human-pet relationships: Conceptualization and assessment of pet attachment orientations. Journal Of Research In Personality, 45(4), 345-357.*

Ekler

Ek-1 Gönüllü Onam Formu

Sizi Merve Şahin tarafından yürütülen “*Evcil Hayvan Sahibi Bireylerde Bağlanma ve Mizaç Karakter İncelemesi*” başlıklı ankete dayalı bir araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce bu yazıyı dikkatlice okumanızı öneriyoruz. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu anket çalışmasına katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama hakkına sahiptir. Anketi yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz biçimde yorumlanacaktır Size verilen anket formlarındaki soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Araştırma Sorumlusu
Psikolog Merve Şahin

Ek-2 Demografik Form

Kişisel Bilgi Formu

1.Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2.Yaşınız:

18-23 24-29 30- 35 36- 41 42-47 48 ve üstü

3.Medeni durumunuz?

Bekar Evli Boşanmış Diğer (Belirtiniz)

4.Sahip olduğunuz çocuk sayısı:

0 1 2 3 4 Diğer (Belirtiniz)

5.Sosyo-ekonomik düzeyinizi nasıl tanımlarsınız?

Alt Alt-orta Orta Üst-orta Üst

6.Yakın arkadaşlarınızın sayısı:

0 1 2 3 4 5 ve üstü

7.Eğitim düzeyiniz;

ilköğretim lise lisans yüksek lisans doktora

8.İlk evcil hayvanınıza kaç yaşında sahip oldunuz?

0-5 6-10 11-15 16- 20 21 ve üstü

9.Şuan evcil hayvana sahip misiniz?

Evet Hayır

10.Beslemekte olduğunuz evcil hayvan hangisidir/hangleridir?

Kedi Köpek Kuş Balık Diğer

11.Beslemekte olduğunuz evcil hayvanı kaç yıldır besliyorsunuz?

0-1 2 -4 5-7 7 ve üstü

12.Beslemekte olduğunuz evcil hayvanın bakımından kim sorumluydu/sorumludur?

Ana sorumluyum Ortak bakıyoruz Genellikle diğerleri ilgilenmekte

13. Evcil hayvan beslemeye başlamanızdaki etken nedir?

Kendi isteğim Çocuğumun isteği Sevdiğim bir insanı kaybetmem
 Hediye edildiği için Yakınlarımdan uzakta oluşum Diğer

Ek-3 Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma Ölçeği

EK-11 Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma Ölçeği Türkçe Formu

Açıklama: En sevdiğiniz evcil hayvanınız hakkındaki kısa ifadelere katılıp katılmadığınız lütfen belirtiniz. Her bir ifade için tamamen katılıyorum, biraz katılıyorum, biraz katılmıyorum ve tamamen katılmıyorum seçeneklerinden birini seçiniz. Cevap vermeyi reddedebilirsiniz.	Tamamen katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Biraz katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1.Evcil hayvanım benim için herhangi bir arkadaşımın daha değerlidir.	0	1	2	3
2.Evcil hayvanımla sırlarımı sıklıkla paylaşırım.	0	1	2	3
3.Evcil hayvanlar, aile üyeleriyle aynı hak ve ayrıcalıklara sahip olmalıdır.	0	1	2	3
4.Evcil hayvanımın en iyi arkadaşım olduğuna inanıyorum.	0	1	2	3
5.İnsanlara karşı duygularım, onların evcil hayvanıma davranışlarından etkilenir.	0	1	2	3
6.Evcil hayvanımı seviyorum çünkü o bana hayatımdaki insanların çoğundan daha sadıktır	0	1	2	3
7.Evcil hayvanımın resimlerini başka insanlara göstermekten zevk alırım.	0	1	2	3
8.Bence evcil hayvanım sadece bir hayvandır.	0	1	2	3
9.Evcil hayvanımı seviyorum çünkü o beni asla yargılamaz.	0	1	2	3
10.Evcil hayvanım, kendimi ne zaman kötü hissettiğimi anlar.	0	1	2	3
11.Sık sık evcil hayvanım hakkında diğer insanlarla konuşurum.	0	1	2	3
12.Evcil hayvanım beni anlar.	0	1	2	3
13.Evcil hayvanımı sevmemin sağlıklı kalmama yardım ettiğine inanırım.	0	1	2	3
14.Evcil hayvanlar da insanlar kadar saygıyı hak ediyor.	0	1	2	3
15.Evcil hayvanımla çok yakın bir ilişkimiz var.	0	1	2	3
16.Evcil hayvanıma iyi bakabilmek için hemen hemen her şeyi yaparım.	0	1	2	3
17.Evcil hayvanımla sık sık oynarım.	0	1	2	3
18.Evcil hayvanımı mükemmel bir dost olarak görüyorum.	0	1	2	3
19.Evcil hayvanım beni mutlu eder.	0	1	2	3
20.Evcil hayvanımın ailemin bir parçası olduğunu hissediyorum.	0	1	2	3
21.Evcil hayvanıma çok bağlı değilim.	0	1	2	3
22.Evcil bir hayvana sahip olmak mutluluğuma mutluluk katar	0	1	2	3
23.Evcil hayvanımı bir arkadaş olarak görüyorum.	0	1	2	3

Ek-4 Temps- a

EK 1: TEMPS-A

Aşağıdaki soruları, yaşamınızın büyük bir bölümü için size kesinlikle uyuyorsa doğru (D), tam olarak uymuyor ya da yaşamınızın yalnızca bazı bölümleri için uyuyorsa yanlış (Y) olarak cevaplayınız.

1. (D) (Y) Üzgün, mutsuz bir insanım.
2. (D) (Y) İnsanlar bana olayların komik yanlarını göremediğimi söylerler.
3. (D) (Y) Hayatım boyunca çok çektim.
4. (D) (Y) İşlerin sonu sıklıkla kötüye varır diye düşünürüm.
5. (D) (Y) Kolay pes ederim.
6. (D) (Y) Kendimi bildim bileli başarısız hissetmişimdir.
7. (D) (Y) Başkalarının sorun saymadıkları konularda ben kendimi daima suçlamışım.
8. (D) (Y) Başka insanlar kadar çok enerjim olduğumu sanmıyorum.
9. (D) (Y) Değişikliği pek sevmeyen tipte bir kişiyim.
10. (D) (Y) Grup içinde konuşmaktansa başkalarını dinlemeyi tercih ederim.
11. (D) (Y) Sıklıkla önceliği başkalarına veririm.
12. (D) (Y) Yeni insanlarla karşılaştığımda kendimi oldukça rahatsız hissedirim.
13. (D) (Y) Eleştirildiğimde ya da reddedildiğimde duygularım çok kolay zedelenir.
14. (D) (Y) Ben her zaman güvenebileceğim tipte bir insanım.
15. (D) (Y) Başkalarının ihtiyaçlarını kendiminkilerin önüne koyarım.
16. (D) (Y) İşlerin başında olmaktansa başkasının altında çalışmayı tercih ederim.
17. (D) (Y) Hiçbir şeyden emin olamayan tipte bir kişiyim.
18. (D) (Y) Cinsel arzularım her zaman az olmuştur.
19. (D) (Y) Normal olarak günde dokuz saatten fazla uykuya ihtiyacım vardır.
20. (D) (Y) Çoğu zaman sebepsiz yorgunluk hissedirim.
21. (D) (Y) Ruh halimde ve enerjimde ani değişiklikler olur.
22. (D) (Y) Ruh halim ve enerjim ya yukarılarda ya da aşağılardadır, ender olarak ikisinin arasındadır.
23. (D) (Y) Ortada görünür bir neden yokken zihnim bazen çok açık bazen de donuk olur.
24. (D) (Y) Birisini gerçekten çok sevebilir ve sonra ona olan ilgimi tamamen kaybedebilirim.
25. (D) (Y) Sıklıkla insanlara parlarım ve sonra suçluluk duyarım.
26. (D) (Y) Sıklıkla bir şeye başlar ve onları bitirmeden ilgimi kaybederim.
27. (D) (Y) Ruh halim (duygularım) sebepsiz yere sık sık değişir.
28. (D) (Y) Canlılık ve uyuşukluk arasında sürekli gidip gelirim.
29. (D) (Y) Bazen yatağa çökkün girer, fakat sabah müthiş iyi hissederek uyanırım.
30. (D) (Y) Bazen yatağa kendimi çok iyi hissederek girer ve sabahleyin yaşamın yaşamaya değer olmadığını duygusuyla uyanırım.
31. (D) (Y) Bana olaylar karşısında sıklıkla karamsarlığa kapıldığım ve eski mutlu zamanları unuttuğum söylenir.
32. (D) (Y) Aşırı kendine güven ile bir türlü kendinden emin olamama duygular arasında gider gelirim.

33. (D) (Y) Dışa dönüklükle içe kapanıklık arasında gider gelirim.
34. (D) (Y) Tüm duyguları yoğun olarak yaşamım.
35. (D) (Y) Bazen her şeyi çok canlı, bazen yaşamdan yoksun denecek kadar renksiz algılarım.
36. (D) (Y) Aynı anda hem mutsuz, hem mutlu olabilen bir kişiyim.
37. (D) (Y) Başkalarının ulaşılmaz saydıkları şeyler hakkında uzun uzun hayaller kurarım.
38. (D) (Y) Kolay aşık olup, kolay vazgeçen bir kişiyim.
39. (D) (Y) Çoğunlukla havamda ya da neşeli bir ruh halindeyimdir.
40. (D) (Y) Yaşam, sonuna kadar tadını çıkardığım bir şölendir.
41. (D) (Y) Fıkra anlatmayı, espriler yapmayı severim, insanlar bana şakacı olduğumu söylerler.
42. (D) (Y) Her şeyin zamanla iyi olacağına inanan tipte bir kişiyim.
43. (D) (Y) Kendime müthiş güvenirim.
44. (D) (Y) Sıklıkla büyük fikirler üretirim.
45. (D) (Y) Her zaman bir şeylerle meşgulümdür.
46. (D) (Y) Birçok işi, hem de yorulmadan yapabilirim.
47. (D) (Y) Konuşmaya doğuştan yetenekliyim. Konuşmam başkaları için ikna edici, etkileyici ve ilham vericidir.
48. (D) (Y) Riskli bile olsalar yeni projelere atlamaya bayılırım.
49. (D) (Y) Bir şey yapmayı bir kez kafama koyduğumda, beni hiçbir şey durduramaz.
50. (D) (Y) Doğru dürüst tanımadığım insanlarla bile son derece rahatım.
51. (D) (Y) İnsanlarla birlikte olmayı çok severim.
52. (D) (Y) İnsanlar bana sıklıkla burnumu başkalarının işine soktuğumu söylerler.
53. (D) (Y) Cömertim ve başkaları için bol para harcarım.
54. (D) (Y) Birçok alanda yetenekli ve uzmanım.
55. (D) (Y) Canımın istediğini yapma hakkım ve ayrıcalığım olduğunu hissederim.
56. (D) (Y) İşin patronu, "tepedeki adam" olmayı seven tipte bir kişiyim.
57. (D) (Y) Birisiyle bir konu üzerinde anlaşamadığım zaman ateşli bir tartışmaya girebilirim.
58. (D) (Y) Cinsel isteklerim daima fazladır.
59. (D) (Y) Huysuz (sinirli) bir kişiyim.
60. (D) (Y) Bir türlü hoşnut olmayan tabiatta bir kişiyim.
61. (D) (Y) Çok yakınırım.
62. (D) (Y) Başkalarını çok eleştiririm.
63. (D) (Y) Kendimi sıklıkla patlamaya hazır, gergin hissederim.
64. (D) (Y) Kendimi sıklıkla keman yayı gibi gerilmiş hissederim.
65. (D) (Y) Adeta hayatımı anlayamadığım, hoş olmayan bir huzursuzluk yönetiyor.
66. (D) (Y) Sık sık öylesine sinirleniyorum ki, gözüm hiçbir şey görmüyor.
67. (D) (Y) Terslendiğimde kavga edebilirim.
68. (D) (Y) İnsanlar bana hiç yokken parladığımı söylerler.
69. (D) (Y) Sinirlendiğimde insanlara bağırırım.

70. (D) (Y) İğneleyici şakaların beni zor durumda bırakır.
71. (D) (Y) O kadar öfkelenebilirim ki birilerine zarar verebilirim.
72. (D) (Y) Eşimi (ya da sevgilimi) o kadar kıskanırım ki buna dayanamıyorum.
73. (D) (Y) Küfürbaz olarak bilinirim.
74. (D) (Y) Birkaç kadeh içkiyle saldırganlaştığım söylenmiştir.
75. (D) (Y) Çok kuşkucu bir kişiyim.
76. (D) (Y) Cinsel isteklerim sıklıkla o kadar yoğunudur ki gerçekten rahatsızlık yaratır.
77. (D) (Y) Kendimi bildim bileli endişeli biriyim.
78. (D) (Y) Her zaman endişelenecek bir şey bulurum.
79. (D) (Y) Başkalarının ufak tefek saydığı günlük şeyler hakkında endişelenir dururum.
80. (D) (Y) Endişelenmenin önüne geçemiyorum.
81. (D) (Y) Birçok insan bana bu kadar endişelenmememi söylemiştir.
82. (D) (Y) Zorda kaldığımda çoğu kez kafam durur, bloke olurum.
83. (D) (Y) Gevşemeyi beceremiyorum.
84. (D) (Y) Sık sık içimde huzursuz bir kıpırtı hissedirim.
85. (D) (Y) Zor durumda kaldığımda, sıkıldığımda sıklıkla ellerim titrer.
86. (D) (Y) Sık sık midem bozulur.
87. (D) (Y) Heyecanlandığımda ishal olabilirim.
88. (D) (Y) Heyecanlandığımda sıklıkla bulantı hissedirim.
89. (D) (Y) Heyecanlandığımda tuvalete daha sık gitmek zorunda kalırım.
90. (D) (Y) Birisi eve geç kaldığı zaman başına bir kaza gelmiş olabileceğinden korkarım.
91. (D) (Y) Sıklıkla ailemden birileri ciddi bir hastalığa yakalanacak diye çok korkarım.
92. (D) (Y) Devamlı olarak aile üyelerinden biriyle ilgili kötü bir haber alacakmışım gibi geliyor.
93. (D) (Y) Uykum dinlendirici değil.
94. (D) (Y) Sıklıkla uykuya dalmakta güçlük çekerim.
95. (D) (Y) Zor durumda kaldığımda, sıkıldığımda hemencecik başım ağrır.
96. (D) (Y) Zor durumda kaldığımda, sıkıldığımda göğsüm sıkışır.
97. (D) (Y) Kendimi güvende hissetmiyorum.
98. (D) (Y) Günlük işleyişteki küçük değişiklikler bile beni çok zorlar.
99. (D) (Y) Araba kullanırken yanlış herhangi bir şey yapmasam bile, polis beni durduracakmış gibi bir korku duyarım.
100. (D) (Y) Ani sesler beni kolayca irkiltir.

Ek-5 Ucla Yalnızlık Ölçeği

UCLA-LS

Aşağıda çeşitli duygu ve düşünceleri içeren ifadeler verilmektedir. Sizden istenilen her ifade de tanımlanan duygu ve düşünceyi ne sıklıkta hissettiğinizi ve düşündüğünüzü her biri için tek bir rakamı daire içine alarak belirtmeniz.

	Ben durumu	bu Ben durumu	Ben durumu	bu Ben durumu	Ben durumu	bu Ben durumu
	HİÇ	NADİREN	BAZAN	SIK	SIK	
	Yaşamadım	Yaşarım	Yaşarım	Yaşarım	Yaşarım	
1. Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum.			1	2	3	4
2. Arkadaşım yok.			1	2	3	4
3. Başvurabileceğim hiç kimse yok.			1	2	3	4
4. Kendimi tek başınaymışım gibi hissetmiyorum.			1	2	3	4
5. Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum.			1	2	3	4
6. Çevremdeki insanlarla bir ortak yönüm var.			1	2	3	4
7. Artık hiç kimseyle samimi değilim.			1	2	3	4
8. İlgilerim ve fikirlerim çevremdekilerce paylaşılıyor.			1	2	3	4
9. Dışa dönük bir insanım.			1	2	3	4
10. Kendime yakın hissettiğim insanlar var.			1	2	3	4

11. Kendimi grubun dışına itilmiş hissediyorum.	1	2	3
	4		
12. Sosyal ilişkilerim.	1	2	3
	4		
13. Hiç kimse beni gerçekten iyi tanımıyor.	1	2	3
	4		
14. Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.	1	2	3
	4		
15. İstediğim zaman arkadaş bulabilirim.	1	2	3
	4		
16. Beni gerçekten anlayan insanlar var.	1	2	3
	4		
17. Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum.	1	2	3
	4		
18. Çevremde insanlar var ama benimle değil.	1	2	3
	4		
19. Konuşabileceğim insanlar var.	1	2	3
	4		
20. Derdimi anlatabileceğim insanlar var.	1	2	3
	4		